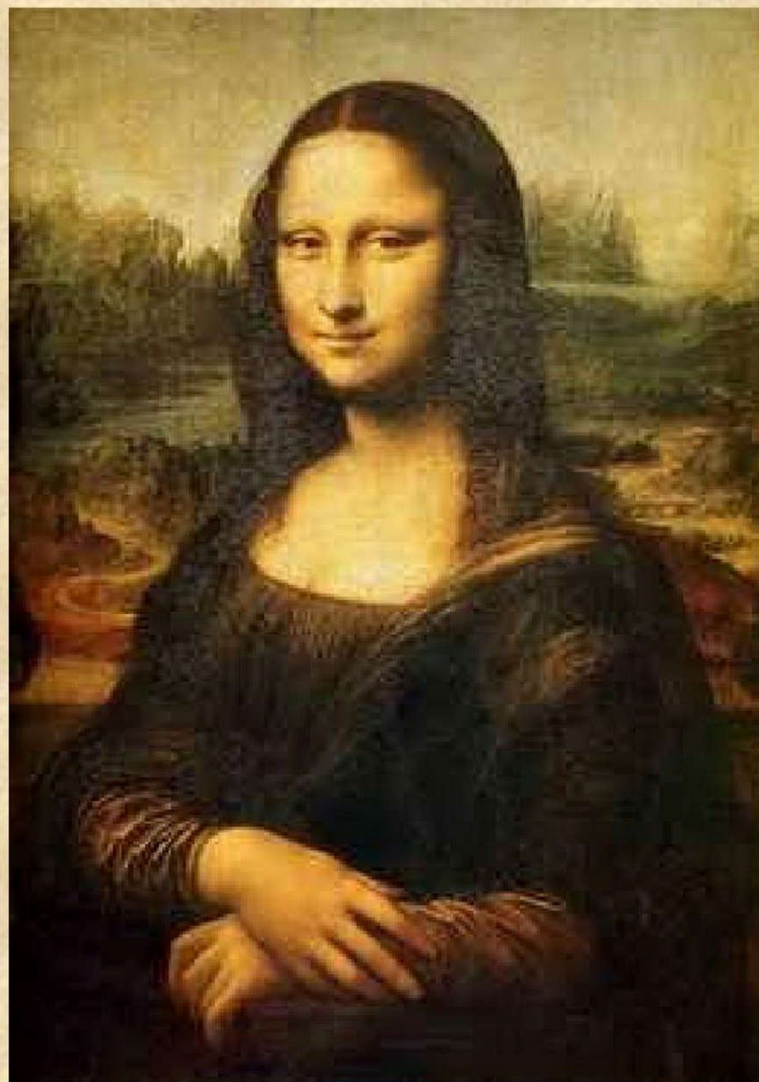

Суштина поетике

Број 33 Година III Септембар 2016.

ЧАСОПИС ЗА КЊИЖЕВНОСТ

Излази месечно
Глушци

Главни и одговорни уредник
Анђелко Заблаћански

Уреднички колегијум
Ђуро Маричић
Енеа Хотић
Сања Живковић
Јелена Глишић
Гордана Димитријевић

Технички уредник
Анђелко Заблаћански

Лектор и коректор
Јелена Глишић

Контакт
poetryaz@hotmail.com

Издавач
Анђелко Заблаћански
Глушци

Народна библиотека Србије
ISSN 2334-9417 (Online)
COBISS.SR-ID 204386828
Суштина поетике, електронски часопис
(2013)

Часопис је покренуо
Анђелко Заблаћански

Први број је објављен
23. новембра 2013. Године

Интернет адреса
www.knjizevnicasopis.com

Број 33 - Суштина поетике

Књижевни часопис

Септембар 2016
Глушци

Уместо уводне речи

СЕПТЕМБАР

На врху крошње лист што небу стреми
Недозрелом плоду црв је први гост
Роса хладна - трагови лета неми
И на једну обалу наслоњен мост

Недоумицу новом дану краде
Још врео и ћутљив сунчеви зрачак
Као у оне године безбраде
Јетко се душом проспе наде трачак

Сваки нов дан гњлим се воћем храни
Украј стабла стало минуло време
Где лето, где јесен - на којој страни
Септембар - радост или тешко бремене

Из погледа бежи небо чисто
Вране у магли већ слути јутро свако
Ветар глас носи - никад више исто
Док лист с врха крошње већ пада полако

Анђелко Заблаћански

Песме о септембру

Стеван Раичковић

СЕПТЕМБАР

Станимо мало, песмо!
Јесмо ли живели, јесмо?

Ти си најлепше сате
- Јаблани кад се злате

У лакој магли, пени -
Однела тужно мени.

Вито Николић

СЕПТЕМБАР

Тај сјај заласка, та рана јесен,
Те страсне боје нашег бола
И тихи лист што мрући бљесне
Како да слави сопствени пораз.

Тај чудновати мир небеса,
Та дубока и умна плавет
- није ли, можда све то пјесма
коју би требало знати напамет.

Заборављени песници | Србољуб Митић

Приредила: Звездана Крстић

Биографија

Србољуб Митић рођен је 11. априла 1932. године у Црљенцу код Пожереваца, као друго дете Бранке и Љубисава Љубе Стојановог. Његова породица је за ондашње време била јако имућна, па је ран губитак оца релативно добро поднео, јер је имао безбрижно детињство уз мајкуБранку.

Завршио је само четири разреда основне школе. Међутим, то га неће спречити да постане врсни познавалац поезије, толећи глад ишчитавањем на хиљаде књига. Велику улогу у његовом интелектуалном и стваралачком развоју, можда и пресудну, имала је библиотека његовог деде Стојана, која је чинила око хиљаду књига са готово свим Шекспировим делима. Врло брзо је прочитао све књиге из кућне библиотеке па се обрео у сеоску библиотеку, да би касније узимао књиге и из Пожеревачке, јер није било књиге коју није прочитао у библиотеци у Црљенцу.

Као младић бавио се пољопривредом и сеоским пословима као и сви други мештани, оженио се Цветом и добио ћерку Весну и сина Добрицу. Међутим, пошто је превладала љубав за књигом и писаном речи, његова супруга Цвета све више сама води бригу о домаћинству и пољским пословима, јер је, као што би то Србољуб волео да каже "за вавек", себе завештао књижевности и трагању за идеалним лирским мотивима, бити и суштини човека.

Мештани су га волели јер је био непосредан и дружељубив. Са њим се могло разговарати свагда и о свему. Ишао је са мештанима и у риболов, учествовао у културно-уметничким смотрама и аматерском сеоском позоришту, где је углавном играо главне улоге. Најзапаженије су му биле у *Заједничком стану*, *Лажу*

и паралажи, Сумњивом лицу, Карловој тетки и друге. 1953, када је имао само 21 годину, *Задруга* је објавила његову песму. То је на њега оставило јако емотиван утисак и мотивацију за даље, као ствараоца. „Био сам обрадован до суза и зачудио се да и ја умет да римујем.“ Од тог догађаја проћи ће чак осам година до објаве његове прве збирке *Велики ружан коњ*, коју ће издати тада, а и сада призната Матица Српска из Новог Сада.

Поводом објављивања те књиге лист *Реч народа* као увек будан летописац објавио је забелешку књижевника и новинара Миливоја Илића, иначе, искреног и доследног поштоваоца Митићевог песништва:

„Пре извесног времена у књижарским излозима појавила се невелика збирка стихова *Велики ружан коњ* од младог и талентованог сељака и књижевника Србољуба Митића из Црљенца. Овај песник дуже времена сарађује у многим листовима и часописима *Делу, Савременику, Браничеву*.“

Прва књига, па још у Матици Српској, била је за Србољуба Митића званична потврда већ стасалог песника, од снажне поруке и јаког подтекста. Но, он је такође окарактерисан и као "уклети" песник, јер су му стихови били "мрачни", пуни песимизма и очаја:

*ја знам само за црни простор
и знам само за црну јаву
("Слепац").*

*Тешко небо
на очи ми навалило
у зао камен
ноге ми зажилале
глава ми се
на грани опаког сна
очајно љуља.*

("Тешко небо")

Србољуб је био јако близак са песником Рашом Перићем, са ким је преписка преко писама трајала скоро цео живот: "Жудан сам, брате, да прострем губер под моју крушку и пишем.

Своје најбоље ствари тако сам написао" – писао је Срба. Вероватно желећи да истакне да, када су очи света упрте у перо, кад си стиснут у раље полемисања и критике, поезија помало губи душу, а песник своју слободу.

Пет месеци касније, исте 1969. године, Митић пише Перићу следеће:

"Идућег лета ћу пустити брадурина, купићу магарца, узјахаћу га и шетаћу се диљем земље Србијице – псујући кривду и њену родбину на деведесет девет добих начина. И поред свих мука дивно ми је, јер се у очајању сналазим као патка у води. Ово ти све говорим да не би клонуо." Из ове преписке се види да упркос томе што су му песме биле "црне", као и мисли, друге је храбрио имајући речи утехе очигледно за сваког сем за себе, јер га је као сензитивно биће погађала вечита "кривда" овог сулудог и окрутног света.

Уживаће велику подршку Драгише Витошевића у свом поетском развоју. У позним годинама се предао језичким трагањима на фону "наше лирске народне поезије" и упште мудрости, уграђене у фолклор. Поред бројних признања, он засењује разне учене људе, докторе наука својим знањем и начитаношћу, сасвега својих четири разреда школе.

Међутим, како то обично бива, постојала је и друга страна, сујетних и злурадих коментара, људи који су му се у тајности дивили и копирали, а називали га "сељаком" (Срба никад није крио своје корене), говорили су како су му песме чиста наива и да имајусладуњаву ноту. То је много погађало Србољуба па је можда и то један од разлога што никад није даље ишао из Црљенца, док су остали сеоски песници гостовали по емисијама и манифестацијама иако је Митић за њих био по речима компетентних људи, изразити интелектуалац.

Србољуб је све више западао у депресију због дугова које је правио, био је и лошег здравља па је једног тренутка у очају писао и тражио помоћ од Живорада Берисављевића.

Умро је 1993. у Црљенцу.

Општина Мало Црниће установила је годишњу пјесничку награду "Србољуб МИТИЋ".

Факсимил писма

15.VI 1971. г.
у Crljencу

Poštovani družе Berisavljeviću,

Jako mi je žao što Vas moram uznemiriti! Nužda me je strašna na to naterala. Nevoljs, kobna, izgleda.

Jako, jako sam se razboleo a porodica mi gleduje. Tri godine sam živeo sa platom od 500-800 dinara. Ja, bolesna žena i dvoje dece. Imam malo zemlje ali su me poplava i grad stalno satirali. Sada, lekari nešto da kažu, bolujem od opske bolesti. Mesecima ne pišem. Zadužio sam se preko glave a deci za školu svaki čas treba novaca. Zbog tih poplava zadužio sam se i kod banke i rate ne mogu da otplaćujem.

Da bi zlo bilo veće ovih dana su me razrešili /sasvim ispravno/ dužnosti bibliotekara to upadeh ravno u glad. Kako da se ja i žena bolesni domognemo hrane za decu - a tek dugovi.

Žitavog života sam pisao i moje narodu ostavi 5 knjiga pesama i preko hiljadu naslova objavljenih u periodici. Radio sam na razvoju kulture /posebno pesništva/ žitavog života. Sada sam blizu smrti ali mi je žao dece.

Potrebna mi je hitna i nemala pomoć. Ili zajam. Bilo kako. Dugove da razdužim i decu prehranim. Dugujem 1.500.000 s.d. banci i nešto prijateljima. Prijatelji će me čekari - banka ne može. Iako su mi sve knjige pojedino ocenjene - nagrađivan nisam. Teško sam mogao iz ove moje vučije samoće izlaziti pa jedva kog u Beogradu i poznajem. Ne želim za nagradama i drago mi je što sam mnogo pisao. Najčešće uz proju i luk ili gladan, ponekad ošamućen rakijom. Pokušao sam da popravim stambene prilike i - prodajem pola imanja jedva pod krov kuću stavio i jednu sobu, nekako, uredio. Ušao sam u mnogo antologija ali to mi nije glad ubilo. Sada molim pomoć! Bez nje mi porodica nastradā. Vi možete da mi pomognete.

U TV kvizovima ljudi olako zaradjuju milione. Ja preteško zaradjujem bedu. Zbog slabe ishrane i nespavanja upropastio sam zdravlje. To mi proti i deci. Ako banci ne otplatim dug propašću. A ostavio sam nešto ovoj zemlji. Više, svakako, od Lape Lukić i sl. /Lepa zaista lepo peva!/
Pomoć bi mi trebala hitno. Svaki 2-3 dan obamirem. Ako si otkarudžak, hajna, kakašadama, nezbrđloka a to je krv moje porodice. Ja ne znam da li ste naišli na moje strašne /mislin, tužne/ pesme. Ako ste ih videli, znate da me smrt drži za vrat godinama već. Meni je potrebna pomoć. Obimna! 20 godina već pravim dugove i pišem. I minircu bi se trebalo diviti - a ja minirac nisam - bar u gladovenju. Učinite nešto za mene, družе Berisavljeviću. Moja životinjska vitalnost napušta me.

Odgovorite mi za 2-3 dana. Dok sam živ - da bi živeo. Moj žiro-račun /godinama prazan/ je 629-620-1-4-950, kod Privredne banke u Požarevcu. Pisaću mnogima ali se najviše u Vas uzdam. Ne znam zašto mi ulivate poverenje?!

Srdačno Vaš

Srboljub Mitić

P.S.

Ukoliko bi mi učinili ličnu pozajmicu vratio bih Vam /ja ili moja žena/ do februara 1962. g. Imam jedno tele - toviću ga. Vašu adresu našao sam u "Ko je ko".

Moja adresa: S.M. Crljenac
Z.P. Rašanac
kod Požarevca

Izvinjavam se na konfuoznom pismu, zlo mi je! Opet.

ТУЖНА ПЕСМА

Не зна се зашто трава на неком
гробу никад не никне.
Можда су кости још бесне, још отровне
у земљи.
Можда понекад, ноћу, закопани
страшно урликне
за сунцем
и јед избљује у земљу да никад
ни змија кроз хумку му
пут свој
не изрије.

Не зна се зашто трава на неком гробу
никад не зазелени.
Можда се мртвац пун чемера.

НОЋНИК

Уво ми води тица разнежена
Негде из траве очара ме склад
Цвркута тихог ко да млада жена
Задихано моли божанствени пад

Ногу ми води црна кадифена
Кожа ливаде и јелења глад
За зеленилом у мени јелена
Црног учини и замамни хлад

Шума дозва ме ко да заљубљена
Зајеца женка ал прену ме јад
Обличја што га моја даје сена
Јелен ја нисам то је само глад

Убогника да се из рашчовечена
Избави света да одагна смрад
Јаве опаке што му прозверена
Раскопа исток закопа запад

Па нити пута има нит копрена
Смрти да застре очињу бездан
Зар само снови из пустиг времена
Да воде душу у рај или ад

Да л то је привид или расветљена
Снивањем света паслика је кад
Тако се јасно разазнају њена
Тајанства чудесна ко невиђен град

Руку ми небо води – нека снена
Магла се модрикаста диже над
Тополама што попут нагих жена
Исплетају лелујав бели сâд

У оку намах блесну рујна пена
У Млаву то утону месец млад
И обузе ме страва – на рамена
Сивога дана леже горопад

ВОДА

Ти увек о белим тополама сањаш
о водо, а ја увек сањам твоју бистрину
и твоје врбе, жута ресања.
И твоју ноћ, твоје сенке и месечину.

Утонуо између лелујавих топола у теби
нисам нашао свој одјек о, водо тајно.
Носиш ме, носиш распарчаног бескрајно.

И ја сваку ноћ погинем од месечине
што те сребри.

НАЋВЕ

Корито велико
Од дрвета ситночворог
Да напуклина не зине

Па се до пола брашно
Од тврде белије
Усуне

И у средини се
Удубина ископа
За воду бунарску чисту

Онда се смеђе шаке
Јаке материне
Окрећу окрећу

А мени у глави воденица
Меље
Меље

А мени у глави хлебови
Трче
Трче

У спомен

Звездана Крстић | ПЕСМА СРБОЉУБУ МИТИЋУ

Као кроз сан чују се стихови,
жуљевитом руком ратаском исписани,
ту стадоше сви пропали снови,
и дани болом овенчани...
У даљини небеска труба,
уклети је само чују,
Они што су попут Србољуба,
што се најлепше смеју док стихом тугују.

Три песме | Андријана Митровић

ТОЧАК ЖИВОТА И СМРТИ

Можда ни за живота сазнати нећу,
Да ли је благослов или проклетство -
Тај вечни точак живота и смрти
Што се у мени окреће и туче.
Када летим - у прах ме дробе,
А кад падам - из понора ме вуче.

Ако живот треба осетити душом,
Нашто чизме, нашто капути!
Стопала моја не газе плитко
Нити ми се срце икада штеди.
Битка у којој ни окрзнула нисам -
Горштаккој души много не вреди.

Скрила сам сету у коврџе златне,
И моја су уста ћудљива кд ватра
Што с лавом ћути испод мирног вулкана
Све док ми сокови слободе жеђ гасе.
Ако не живим све своје страсти,
Изгорим изнутра и свет око се!

И каткад у мирисни смирај дана
Кад се чине лаким и сати и минути,
Осетим како је несрећан свет
И његов плач и бол ми није стран.
Господе, ја сам се са немиром саживела,
Али дај ми снаге да умирим обичан дан!

ПУКОТИНЕ

У време успињања
Неких полу-људи,
У полу-свету
Који постаје
Подземље,
Чистилиште,
Најчистији чисте своје грехе.

Проклета што чувам
Сан већи од срца,
Мисао већу од лобање
И усхићење веће од очију,
Одслужујем своју казну
Да се расипам у нигде.

Снаго моја!
Под земљом заробљена,
Плодна јабуко!
Како ће се твоја нежна клица,
Пробити кроз црницу,
Гњецаву и црвљиву,
И над њом камен распукнути,
Да зрачна и трептава постојиш?

Жилави су корени твоји,
Напојени соком дивљих жеља,
А живот један,
Тесан за бесмртне снове.
Зато осећам да нешто мора пући:
Тај камен нада мном,
Или моје груди!

СНАГА

Само напред, хајде, ломи ме,
Загризи најбоље што знаш, али знај,
Нека су места временом отврдла,
А ту где је меко, уживај!

Гордо ћу истрпети бол
И тежак крик угушити под груди,
Нека твој отров буде убојит
Као код бедних, невољених људи.

Нема мира између човека и вука,
Звери су верне само својој ћуди,
Сувише јака да бих звер била
Нека те моја тишина излуди!

А када ме тешком чизмом згазиш,
Из плодне ћу земље скупити све соли
И попут свежег планинског цвета
Усправити се поносно, мирисна и лепа.

Поетски времеплов

Стефан Маларме

умро 9. септембра 1898. године

ЛАБУД

Чедни, хитри, леџи, да л' ће данас нама
кретњом пјаног крила разбиџи одједном
тај басен напуштен крут који под ледом
заспалих летова сјајна санта слама!

Дивни лабуд памџи да је он пун плама
тај дивни, ал' залуд жуди за победом
јер крај где се живи не опева редом
кад неплодне зиме заблиста се чама.

Његов врат ће стрести смрт белине пуне
кроз простор задати птици што га куне,
ал' не ужас земље где му перје јења.

Сабласт коју чист сјај ту назначи залуд,
он скрућује се у хладном сну презрења
којим се кроз прогон излишни сви Лабуд.

Душан Матић

умро 12. септембра 1980. године

ПУНЕ СУ ОЧИ НОЋИ

Пуне су очи ноћи
Пуне су ноћи тог грозног црног меса људског
У тој узалудној чаши где смо ми само живац ватре.
У барци пуној крви кад пева најзад голуб први
Њихову светлост дај ми за врући врисак ових звезда.

А ја ћу ти дати парче по парче наше лажи
А ја ћу ти дати прегршт по прегршт ове неме страсти
А ја ћу ти дати капљу по капљу ове мртве дражи.

Гојко Ђого

рођен је 21. септембра 1940. године

ЦРНА ОВЦА

Ево црне овце, мајсторе
Црн јој отац и мајка
Под њом црно јагње
Црно млеко сиса.

И крв јој је пуна дима
И зуби јој очњаци
И очи јој разроке
И рогове има
А нема звезде на челу.

Кога она пољуби
Добиће црни пришт
Коме пред кућом осване
Смркнуће му се у подне.

Вабио је не вабио
Неће ти со с длана лизати
Ни јалове њиве ђубрити.

Више воли вука него пастира
Више кланицу од тора
И слепчовођу
Од видовита предводника.

— Пружи јој руку,
Имаћеш црно на бело.

Јехуда Амихај

умро 22. септембра 2000. године

МОЈ УСПАВАНИ ДЕЧАК

Мој ме успавани дечак сањао у сну,
док сам ја у исто време сањао свога оца
покој му души.

Твоме оцу живот, а моме оцу смрт
ти почињеш,
а ја желим отићи.

Ја сам далеко од осећаја и дубоког утиска
попут даљине дрвеног угљена од шуме,
која је некада био.

И теби ће време постати танка нит
а слатко „тик“
удаљиће се од „так“.

Игра почиње: не гледај са прозора,
а добија онај
ко се последњи сећа.

Пабло Неруда

умро 23. септембра 1973. године

КАД УМРЕМ

Кад умрем желим твоје руке на својим очима:
желим светло и жито твојих љубљених руку,
да ме још једном дирне њихова свежина,
да осетим нежност што измени моју судбину.

Хоћу да живиш док те успаван чекам,
хоћу да твоје уши и даље слушају ветар,
да удишеш мирис мора које смо заједно волели
и да наставиш ићи песком којим смо ходали.

Хоћу да оно што волим настави да живи,
а тебе сам љубио и певао изнад свега,
зато цветај и даље расцветана,

да би досегла све што ти моја љубав наређује
да би сена моја прошетала твојим власима,
да бисмо тако упознали разлог моме певању.

Јарослав Сајферт

рођен 23. септембар 1901. године

ПЕСМА О СМЕЋУ

Шта остаде од лепих тренутака?
Бљесак ока, кап мириса,
Уздаси на реверу, дах на стаклу,
Трунка сузе. И туга под ноктом.

А онда, верујте ми, скоро ништа.
Длан дима цигарете,
Понеки хитри осмех
И неколико речи
Усковитланих у кутак
Као смеће терано ветром...
И још да не заборавим,
Три снежне пахуљице
То је све...

Бранислав Перовић

умро 26. септембра 2002. године

ЖЕНА

Живу звезду у утроби имаш пријатељице моја
цркву давно порушену нову школу
кротитеља лавова са лицем невине девојчице
испод самог срца носиш пријатељице моја

Ослухни његово испод свога била
у дубинама праискона пријатељице моја
у дубинама неба у понорима света у малој
пољској кућици на јапанском острву у доба трешања
љубави моја

Живо чудо испуњава те творитељко моја
нека је благословена правлага животодајна
ја благосиљам спој Женства са Странцима
који нове Странце из прамрака изводи
у опасну светлост света
жено

Како се стиже до твога царства до прасвета у теби
пријатељице моја
може ли се смрћу до влажног сна у теби до спокоја
може ли падом кроз чељусти звери кроз цвеће
може ли се
поново у твоју утробу може ли заувек у час зачећа

Како избећи прогон из твог топлог тела
како остати вечно испод твоје сисе јао како
спаситељице моја
могу ли се нагодити са Убицом у теби са звездом
зраколомном
могу ли дај да уђем и вечно да останем

Могу ли са чајем са воћем које ти приносе мужеви
могу ли ми ту пчеле помоћи брзи коњи
могу ли патњом понижењем тешким робијашким радом
као Тантал и Сизиф истовремено
могу ли икако у стару постојбину
могу ли
творитељко моја?

Слободан Ракитић

рођен 30. септембра 1940. године

ОЗАРЕЊА

Одједном, кад се тајна врата
отворе и кроз магле млечне
просину из тмине очи ти вечне,
огласе се небеска јата.

Ал сјај си што се стално гаси,
и док пјан посрћем, мутног ума
застанем негде, сред пуста друма
и слутим твоје златне власи.

И засјаш, ал чим се покренем
да ти додирнем лик од пене,
нестанеш, и сан ме свлада.

Кад се у ноћи опет пренем,
видим над собом твоје зене
и благе руке, ко некада!

Милан Ненадић

рођен 30. септембра 1947. године

ДА СЕ ОДЕ

Кријем лице, кријем очи,
сузи не дам!

И сенка се моја кочи
чим прогледам.

Воденице труну, снене:
воде звонке
ко гуштери — залуд пене
низ обронке.

Небо гледа пусто поље —
гледам и ја
где у башти лиже коље
клупко змија.

Бацам земље преко жара,
сипам воде.
дошло време, кућо стара,
да се оде.

Чему се смеје Ђоконда | Невена Лишанин

Година 1503. Један човек у окружењу типичном уметнику, седи за својим платном и слика. Испред њега је идеал женске лепоте 16. века. Пет векова касније, исти тај идеал задаје муке не само теоретичарима уметности већ и лаицима који са знатижељом посматрају загонетни осмех Лизе Ђерардини. Ова тајанствена жена је Мона Лиза, предмет бројних теорија и легенди које се провлаче кроз читаву људску историју.

Од самог свог настанка па до данас, ова слика изазива усхићење код сваког посетиоца Лувра. Заштићено непробојним стаклом како би се спречила даља оштећења, ово дело одолева зубу времена. А иза истог тог непробојног стакла стоји осмех са безброј тајни. Гледајући у даљину, са рукама једне преко друге, Мона Лиза на први поглед одаје утисак смирене и сталожене жене са једним сасвим благим осмехом. Оставља спокој сваком ко је погледа. Међутим, шта ако се иза те спокојности у ствари крије неспокој који представља невероватну генијалност уметника да је (не) прекрије? Само универзални геније попут Да Винчија могао је насликати овакву универзалну жену. А шта ако ово ни није жена? По многобројним теоријама ово дело у ствари представља Леонардов аутопортрет, где се поново сусрећемо са генијалношћу сликара. Чак се и у Монализином осмеху може приметити запањујућа сличност са ауторовим осмехом. У свој тој универзалности коју носи са собом, Мона Лиза поседује такву моћ да сваког оставља иоле затеченим. Због свог положаја и погледа, доминира над посматрачем. Она много више гледа у нас, него што ми гледамо у њу. Ми смо предмет њене пажње, а не она наше; а њен осмех је тај који одржава нашу пажњу. Ђокондин, на први поглед смео и радостан, а на други тужан израз лица, заинтригира и при самој помисли на њу - још један Леонардов трик. А можда се Мона Лиза осмехује напросто зато што је забављају музичари и жонглери? Постоје чак тврдње да је Да Винчи желео да наслика њен осмех у тренутку када је сазнала да ће постати мајка. Он је био одушевљен овим њеним блаженом изразом

па је пожелео да га пренесе на платно. Скривена моћ Ђоконде не лежи само у њеном мистичном осмеху већ и у погледу пуном божанске ироније која нас доводи до непознатих задовољстава. У Леонардово време слика се није толико сматрала ремек-делом због свог загонетног осмеха, колико због иновативног положаја у којем се модел налази и верности слике према животу. Међутим, данашњу популарност дело не дугује само техничкој оригиналности већ и „тајним кодовима“ скривеним у њеним очима и способности да нас из сваког угла погледа са истом смелашћу као када се први пут нађемо испред ње.

Година 2016. Хиљаде људи задивљено посматра идеал женске лепоте 16. века. Дело италијанског генија, симбол ренесансне уметности, у поседу француског Лувра; штампа о њој непрестано пише, једни о њој певају, други покушавају да реше „загонетку“. Али сви су чули за њу. Мона Лиза? Ђоконда? Жена тајанственог осмеха? Глобална икона? Неко би помислио да предмет овакве еуфорије уопште и није слика већ нека позната личност из света музике, филма, моде. Данас се може постати славан за само петнаест минута. Мона Лиза је позната пет векова, а да при том ни прстом није мрнула. Можда се баш зато и осмехује.

Три песме и прича | Ненад Живковић

СМРТ ПОСЛЕДЊЕГ БОЕМА

Седи тужан за кафанским столом
сам је остô, никог више нема
баца столњак, да за голим столом
и последњег испрати боема.

Где су оне душе испуњене,
где су чаше, пуњене до пола?
Рука сама за салветом крене
у грудима завија од бола.

Њему можда сад изгледа чудно
ова овде боemiја нова,
неки клинци обучени блудно
шаљу речи, све по два-три слова.

Сипа вино у зелену траву
чашу баца, ломи се уз прасак
нико није окренуо главу
да му махне, бар на један часак.

Прође тако још једна поема
не вреде му ни име ни слава
нема пића, песме ни боема
остао је заувек да спава.

Е, МОЈ ГЕТЕ

Пре четрдесет пет година, па и више,
овуда је пролазило пуно лепих жена
осврћем се, тражим их, попут звери
што не може да живи без свог плена.

Ко ми их је украо, нека их врати,
празне ми улице, душа и соба,
растао сам са њима, стасавао,
прошле су са мном најлепше доба.

Само једна старица смешка се немо
гледа ме љупко, ставља прст на уста,
зна ме однекуд, зове ме по имену,
и мирно наставља да чита „Фауста“.

ТАЈНА

Река сјаји бистрија од сузе
Очи пара чистотом до бола
У њој роне све песничке музе
Грле своју сестру по лепоти
Што се купа девичански гола
Виле водне лепотом срамоти
Неће бити што већ било није
Какву тајну ова вода крије

А кад дева изиђе из воде
Цакле јој се од милине очи
Сунце себи узима слободе
Да јој ватром по дојкама плази
Ногом белом на обалу крочи
Мило земљи што је она гази.
Неће бити што већ било није
Какву тајну ово тело крије.

Тужне врбе разастире гране
Чешкају је по леђима меко
Пију капи слаткасте и слане
Трава расте да јој буде ближе
Руке пружа да дохвати преко
Где год крене неминовно стиже.
Неће бити што већ било није
Какву тајну ова шума крије.

Свако светло извире из таме
Па га тама чека на врхунцу
Нема светла до лепоте саме
Све што плива вапи за животом
Све што живи креће се ка сунцу
Кад умире жуди за лепотом
Неће бити што већ било није
Свако зрно једну тајну крије.

КАВЕЗ

Неки људи су увек победници - чак и кад су наизглед губитници; неки људи су заувек губитници - чак и кад изгледа да су победници. Све зависи из угла гледања, госпођо. А ваш угао је искривљен. Ви увек кренете прерано а стигнете прекасно. Очи вам гледају преко брда, а саплете вас свака избочина. Хоћете пречицом тамо где други не би ни заобилазно. Муж вам је био изговор за лоше поступке, деца су вам била изговор за љубав коју не поседујете, кућа вам је била изговор за смисао живота којем тежите али га немате, а сад више тих изговора нема. Муж вас је напустио, деца су отишла својим путем, кућа је пуна прашине... А вама се, драга госпођо, још увек чини да имате све. Опет тај поглед у страну. Деси вам се и понеки љубавник тек да себи докажете да сте грађевина у чврстом стању, иако вам је душа пуна паучине. Требаће вам много напора да пронађете кривце за толико рушевина. Још се нисте довољно збрчкали, још сте добро „очувани“, драга госпођо, али

рестаурација вам је близу. Али, ви видите само оно што је далеко. Срећа да вам је уштеђевина велика па ћете моћи да надокнадите временску аномалију звану - старост. Деца ће вам писати издалека. Можда ће да вам честитају рођендан на који сте и сами заборавили. А можда ће вас та иста деца подсетити на њихов рођендан? Па ви се више и не сећате кад сте их родили, давно је то било. Тренутно имате само једну дилему: да ли отпустити љубавника или задржати комшију? Прескупо вам је да одржавате и једног и другог. Користите јако сунце да се покажете, да мушкарци виде чиме располажете. Слаба вајда. На голом телу нема џепова ни штедних књижица, па вам се не види колико сте zgodни. А да се сунчате у стану од триста квадрата - не иде. Нема публике. Ви сада имате своју одабрану публику са истанчаним укусом. Али, она је тамо негде, треба окупити све те мангупе око себе. Погледајте, госпођо, колико има књижевника, а баш ниједан није написао књигу по вашем укусу. А ви не читате све и свашта. Боље ништа. Добили сте све судске спорове, и са првим мужем, и са другим мужем, и са комшијама - шта њима вреди што су прочитали толико књига? Кад не буде имао ко да вам дохвати папучу, схватићете о чему вам причам. То вам сада изгледа наивно. И ове алапаче што вам праве друштво уз јутарњу кафицу нису вам нешто по вољи. Много причају, мало кажу. Лепо би било да одете у кафану, да поручите дупли виски, да се куцнете, али... Е, увек има неко „али“. Нема ко да плати рачун, а није лепо да дама плаћа. Тек пристојности ради, мењате хаљине сваки дан. И то све оне најскупље. Мали је ово град за тако велику даму. Кад хаљине поједу мољци, па кроз те рупице почне да цури ваше господство; па кад вас ухвати „аристократска анемија“, а нигде добровољног даваоца који би могао да вам помогне; па кад крену „емотивни вампири“ да вам се диве; па кад вас господа, на путу за старачки дом, замоле за плес, а вама пукла штикла на последњем пару ципела који имате; па кад набораном руком кренете да упалите кандило, а ни славу нисте имали времена да славите; тек - светац вам намигне шеретски са иконе а ви помислите да сте на правом путу. И били сте на правом путу све док вас нису ухватили на кривој нози - сад вам је криво и мало и велико.

Кад год сте, госпо драга, изашли на месечину било је облачно. Није то малер, ни зла срећа, само погрешан избор. Нема више стопа испред вас, некад сте бар умели да читате трагове, па по њима да се крећете, али ви сте их све гурнули иза себе; они бар свећу имају, а ви тумарате по мраку. Кад ваша бакља догори, па ако једном изађете из те пећине, немојте заборавити да извадите руке из недара, могао би неко да помисли да вам је хладно, па да крене да вам греје та хладна недра. Хладноћа у недрима је једини лед који се никада не топи. Нисте слушали говоре, ни урлике, а сад бисте дали пола царства за један шапат. Бирали сте најскупља јела, сад вам и црви у јабуци пријају. Шта се то променило, госпођо? Зар само то што свет гледате иза решетака? Не очајавајте! Кад човек стане испред кавеза са мајмуном, никад се не зна ко је од њих двојице на слободи. Свако је у свом затвору, свако живи са својим пацовима и бубашвабама, свако гризе своју црвљиву јабуку, свако вири кроз рупицу на зиду, свако гледа на сат кад ће ручак, свако ослушкује звуке и чека да дођу по нас, свако је убеђен да је невин, и баш та невиност води нас у ропство - духовно или материјално.

Ђурин кутак Из Ђуриног архива

Пише: Ђуро Маричић

Гордана Малетић | АБИСИНСКА ТОРТА

Књиготека, Београд, 1997.

Упознати живот једне дјевојчице готово је исто као упознати град Београд у којем она живи. Лежерним причањем Гордана Малетић у књизи кратких прича за дјецу, АБИСИНСКА ТОРТА, на допадљив начин дочарава немирни дух Дјевојчице и њезине сестре, згоде из њиховог живота и околину у којој одрастају.

Драган Лукић, чувени пјесник за дјецу, први је прочитао књигу, лијепо се изразио о њој, препоручио је за штампу и малим читаоцима. Уочио је да су приче „најбеоградскије“, њихова радња одвија се око новог моста на Сави, у Карађорђевој улици, на Калемегдану, с погледом на пругу и пристаниште, ријеку и бродове.

Замислите стан који има један читав зид од стакла. У њему станује Дјевојчица, симпатична јунакиња књиге. Оно што она види кроз то стакло мала су чуда, граничи с бајкама. Сестре чувају татино одијело, а не знају како мољац изгледа, само знају да мора бити страшно велик кад може појести тако велико одијело!

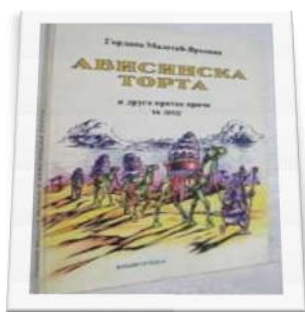
Живот у великом граду има своје предности и мане. Можеш се возити на покретним степеницама, али се не можеш дружити са животињама. Зато се поглед не одваја од кочијашевог коња док му је газда на ручку. Можеш имати само пса,

„Дописног љубимца, далеко на селу, ти му пишеш, а он теби. Заувијек памтиш лијепо обучену веселу тетку, с много укусног накита, која повремено дође у госте, с мноштвом дарова и даје ти накит да се мало забављаш њиме.

Дјевојчица се дружи с радиоапаратом и машта о оркестру патуљака који унутра свирају на малим инструментима. Кад пред њезиним очима мајстор отвори апарат да га поправи, унутра су само жице и прашина. Разочарање је велико. Дјевојчица се често болно судара са стварношћу. То је цијена одрастања и стицања нових искустава.

Тај маскенбал! Припреме за њега, очев велики труд да кћеркама направи најсавршеније, најбоље маске и због свега тога тужни, прекасни долазак, кад је све већ готово, кад се весељаци разилазе. Нису нимало утјешне ни похвале, не користи што су им маске најљепше! Лептири њихових снова немају цвијеће на које би слетјели.

Приче Гордане Малетић су лијепе, с благом дозом хумора, топле, пуне њежности и симпатије према дјечи. Честе су ситне неподопштине, дјеца су стално пред некаквим изазовима. Постоје њихова два свијета, онај прије школе и онај који је везан за школу, уз нагло ширење видика, доживљавање нових искустава. И ова књига за малог читаоца биће ново искуство, дочараће му једно лијепо дјетињство, пуно маште и посебног свјетла које зрачи из раних дана живота.

Збирка кратких прича

Карењина и Вронски у задимљеној крчми | Ранко Павловић

Припремила: Јелена Глишић

ИГРА

Он је зурио у екран телевизора, она је нешто плела, не гледајући ни у игле ни у нит која се одмотавала с клупка.

Прозорска стакла подрхтавала су под налетима мећаве и у њихово звецкање уплитало се пуцкетање грабовине у пећи.

Нечег сам се сјетио, рече он. Знаш, кад смо оно правили дјецу...

Будибокснама! узвикну старица, спусти плетиво на крило и испод наочара ошину га искошеним погледом.

Он не обрати пажњу на њено ишчуђавање, или се само потруди да тако изгледа.

Па сам нешто мислио... Можда бисмо могли...

Да правимо дјецу?!

Ма не! пожури да је начас ућутка. Мислио сам... да се играмо...

Свакакве глупости теби падају на памет, тобоже га прекори, узви раменима и одложи плетиво.

ДРАМА У ПАРКУ

Старац је, стишћући штап и ослањајући се о њега, погледом пуним наде, покушавао да једину слободну клупу у парку макар за корак приближи ногама које је напуштала снага.

Тако је близу, али - хоће ли успјети да доклеца до ње?

Поред његовог питања, држећи се за руке, протрчаше дјевојка и младић, сједоше на старчев поглед прострт по клупи, и почеше да се љубе.

ОДЛАЗАК

Те године прољеће бијаше благо, а љето сушно. Као никад дотад, те године јесен је родила поплавама, а зима бјеше мека, као зечје крзно прије лињања.

Повише Студене воде те године жалосна врба рано је пролистала и у њеној крошњи настани се ћук који је сваке ноћи једноличним оглашавањем најављивао несрећу. Липа коју је О. засадио крај очевог гроба осуши се не отворивши цват.

Те јесени, док је с мајком од бујице отимао шувелјиве клипове кукуруза, попусти старичино срце.

Када се смркнул као тај дан врати кући, супруга која је за који дан очекивала пето дијете, упита га гдје је свекрва.

Мајка је отишла да каже оцу какви су били прољеће, љето и јесен, не сачекавши да види каква ће бити зима, одговори О. и попе се на таван амбара да тражи суве хростове даске за ковчег.

Доситеју у славу | Ђура Шефер Сремац *Двеста пет година од смрти*

ДОСИТЕЈЕВА ТОРБИЦА

Крене ти тако, пријатељу мој, чувени наш писац, један од највећих просветитеља, после светог Саве, на путовању по неписменим крајевима белосветским, од запада до истока Јевропе и назад. Погађаш, беше то чувени Димитрије Обрадовић, „у калуђерству наречен Доситије“.

Као да сад гледам како је пребацио торбицу преко рамена, а у њој спаковао домаћу 'рану: сир, пршут, понеку главицу лука (кромпир ће сâм, касније, пренети из Мале Азије и тако, посмртно, спасти европску сиротињу рају од тешке глади!). Умало заборавих храну духовну - књижице и рукописе. Тумарајући тако по беломе свету, у потрази за знањем, засео би на месец-два, па и пола године, код неког богатог трговца, добротвора, *мецене* (не *донатора* као данас, који аутора искористи дебело, за услугу) и децу му учио, наравно, за конак и храну. Домаћин бејаше силно задовољан што му тако великоумна глава, светски човек од науке, дечурлију поучава у та непросвећена времена. А новац би се свакако извукао. Знао је наш цењени Доситеј обликовати душу јуноша што беше „подобна меком воску“ и тако градити од њих велике људе.

А чему оваква просветитељска (просветарска!) бајка од пре више од два века, ако нема никакво наравоученије или поучавања?! Та, и деца данашња знају да ће их учитељица одмах мајци пријавити (у тајке нема поверења) ако не знају „шта је то писац хтео да каже“ у тамо некаквој *басни о лисици и гаврану* или, не дај боже, о она *два глупана јарца* што се среташе на брвну преко потока, па ниједан неће да попусти. Не треба бити премудри добри Доситије па утвудити колико њему значајно беше то добротворство људи по беломе свету. Требало је књиге печатити (штампати) за ту исту младеж како не би (с)крнула на странпутицу, а за тако компликован, дуготрајан (не као данас) штампарски посао требаше дебелих пара. Да му је

списатељски посао успевао, доказ су „буквице“, да им наслове не набрајамо, које се сачуваше до данашњих дана, на „ползу“ (корист) и „просвештеније“ потомака кроз векове. Није залуд беседио: „Књиге, књиге, браћо моја, а не звона и прапорце.“

Нажалост, још није дорасла наша данашња торбетина за ђаке прваке Доситејевој торбици, што остаде као спомен и опомена људима од (не)културе, (не)писмености, (не)образовања и да не ређамо. Број писмених неписмењака се повећава (зар у свемирско доба?!), а смањује број редовних ученика. Несхватљиво је каква је то математика са више од једне непознате. Нигде логике, само несташица пара на сваком кораку. Ех, да нам је сад Доситејева торбица, па да се мало прихватимо његовог знања (не кркања и ждерања *попромоцијама* - какве неукусне речи!). Можда би нам дошло у главу како (пре)живети кад ти за књиге треба, за једног школарца у кући, више од пола просечне радничке платице, да не кажемо - цела пензијица. Ако је то данас сасвим нормално, онда на којој страни су они други, мислим наспрам родитеља и јадних школараца са кривим кичмама.

А о великом Вуку, оцу српске културе и реформатору језика и правописа - неком другом згодом, приликом или неприликом. Нека нам је азбука „вуковица“ ћирилица у помоћи.

ОН ЈЕ ЉУБИО СВОЈ РОД

Домишљаше се млади Димитрије
како да мудрост из речи излије.

„Срочићу роду у спомен писаније“,
досети се мудрац Доситије.

Бајке кō бајке, нису најјасније:
машта ил јава, шта ли је красније?

У легендама су митске истине
нису погодне за духа ведрине.

Од питалица ништа упитније,
од загонетања - загонетније.

А онда сјајна идеја сине -
басне су бисер ума бистрине!

За тајне мудрости басне су светиње
језиком људи зборе животиње.

Лако се нарав човека открије
у кожи лукаве, премудре лије.

Има ли ишта драгоценије,
има ли светлије, оштроумније

од драгуља званог наравоученије
којим нас просвет(л)и премудри Доситије?

Лучом моћна ума обасја свој народ,
заветна му мисао: *Ја љубим свој род!*

ЗМИЈА И ЧОВЕК

Откако је бела света
човеку је права мора
змијурина зла, проклета
и ту нема поговра.

Живела је мрска змија
близу куће, испод прага
и често би та бештија
остављала слузна трага.

Домаћину не сметаше
ова чудна комшиница
и зато је не дираше,
ал ту беху и дечица.

Једно дете је не спази
случајно на реп јој стало...
– Ко то мене дрско гази -
цикну змија - пази мало?!

Зубе стисну, дете врисну!
Тад дотрча отац љути,
но, змија у јаму клисну,
а оцу се памет смути.

Он секиром севну, тресну,
лупи змију кивну, бесну!
Призор баш не беше леп:
крв потече - оде реп!

Шта се после тога збило
питаће се мудра глава.
Детенце се излечило -
то спада у чуда права!

А отац се досетио,
са змијом би да се мири,
хрскав хлеб је посолио -
грешница из јаме вири.

– Све је залуд, мој комшија!
Док год твој син ујед носи,
говорићеш: „Грозна змија!
Та другарство не подноси.“

*О наравоученију
нека мудри људи суде:
Човек који крије змију
у свом срцу - мрзи људе.*

ДВА ЈАРЦА

Од давнина позната је
о два јарца красна басна,
поуке нам јасне даје -
звонка је и громогласна.

На брвну се јарци срели,
а брвно је справа чудна,
силовити, јаки, смели,
памет беше им оскудна.

На другу би страну сваки,
роге-копља исукаше...
Рикањем прете опаки:
– Склањај ми се! - повикаше.

Над брзаком жустре реке
одзвањала битка љута,
тврдоглаве главе неке -
ниједан да макне с пута.

Први јарац витороги
снагом крчи светску славу.
Но, и други тврдороги
непокорно диже главу.

Над амбисом чудна слика!
Рогове им мржња сплете,
јечи гором болна рика -
неће да се опамете!

А онда се инат-битка
падом сврши с брвна крива...
Пркос није сабља бритка!
Зар два јарца још су жива?!

Епиграми | Даница Машић

ПЛАГИЈАТ

Жеља за доказивањем
глупог човека тера
да копира недостижног
који му није мера.

ЗАПРАШИВАЊЕ

Око запрашивања
није потребна свађа
отров се баца са неба
да земља боље рађа.

КРАЋИ ПУТ

Људи трбухом за хлебом
И хиљаде километара прођу
Некима је потребно само
Да до контејнера дођу.

НИШТА ОД ЕУ

Услови за улазак у ЕУ
Тако ће примамљиви бити
Да ћемо на крају морати
Најљубазније јој СЕ захвалити.

БЕЗБЕДНОСТ

За будности земље
власт не боли глава
одобрила је ријалити шоу
да народ не спава.

НАЋИ ЋЕ СЕ

Потребна нам је памет
Да остатак Србије прода
И нађе купце широке руке
Који ће и робове да купе.

САМО НА РЕЧИМА

На сигурност грађана се
Поклања пажња све више
А насловне стране штампе
Црна хроника промовише.

ВАРКА

Дужни смо да држави
све што затражи дамо
испада да са лакоћом
тежак живот прихватамо.

НОВА ДАМА

Слика Европе треба за
успомену да остане
припрема се да сасвим
другачија постане.

УЛАЗАК У ЕУ

Отварањем поглавља
отварају се врата раја
условљавањима Срба
неће бити краја.

ГЛАС НАРОДА

Постао смо држава
о којој се далеко чује
народ том доприноси
јер је гласно псује.

ВРЕДНОВАЊЕ

Наша стручна власт
зна да цени знање
писменом у коверти
увек је новца мање.

БИТАН УСЛОВ

Европи не сметају
депоније на све стране,
довољно је да народ има
мозгове испране.

ПОШТОВАЊЕ

Све више поштовалаца
покојника испраћа
јер после опела
следи богата даћа.

ПРАВОСЛАВЉЕ

Ако не уђемо у ЕУ
Много губимо,
И даље ће остати да се
три пута љубимо.

НАЈСЛАЂИ ДЕО

Средња класа дође
као у тортама фил
преко које врх
и дно праве дил.

ЛИПШИ МАГО

У свакој прилици власт
о бољем животу говори
остаје јој још само
да услове за то створи.

ВРЕДНОСТ

Кренуле све странке
У исти рог да дувају
А Двери им сметају
Јер традицију чувају.

ГЛАВНА МАНА

Наши политички играчи
Не могу стећи славу
У играма на терену
Не користе главу.

КАМУФЛАЖА

Није нам држава
сваким даном мања
у катастру је заведена
као тајкунска имања.

ДОБРОТВОРИ

Нови хуманизам
планети помоћ нуди
спреман је да уништи
пет милијарди људи.

ЗАКУЛИСНЕ РАДЊЕ

Срби су већински народ
тако у закону пише, а
у пракси му се полако
постојање брише.

ИЗГУБЉЕНИ

У животу је добио све
а у глави му се мота
како још пронаћи
смисао живота

ДУШЕБРИЖНИЦИ

Док киднапују децу
доброчинству се диве
нашли су нове родитеље
да деца боље живе.

РЕШАВАЊЕ ГЛАДИ

Власт планира велика
достигнућа да ствара
приоритет ће јој бити да
народне кухиње отвара.

Поема | Маријана Соломко

КАД СЕ ПОЉЕ ВИНЕ У НЕБЕСА

*У спомен мојим прадедовима, ратницима из прошлих ратова:
Мосину Григорију Иљичу, Смирнову Алексеју Ивановичу,
Назарчук Кирилу Леонтјевичу, Соломко Панасу Николајевичу.*

Четворица прадедова
Мојих ишли су у рат -
За мир, со, коре хлебова,
Да јарма спасу врат.
Децу и жене остављали
И праг родне куће,
А они одлазили
На фронт - у свануће.

У револуцији Григорије
Уз Чапајева је стао.
И знао да туга лаж није,
Белогардејце кад је нападао,
Јер више пута сам је
И три пута са четом,
На голом стењу уцвале макове
Слушао како се ломе.
Заједно са љиљановим цветом
И ужасним шапатам,
Биља у диму и шаши
Како то наши нису наши.

Видео је орање у пламену,
Тихе ноћи у невиду,
Звезду с капе како пада -
И небо на њиве бриду.

А четрдесет прве - позван је опет.
На вис Пулковски,
Да брани Русију и цео свет,

Али челик га стиже у пољу трски.
Рањен, али кремен камен је он.
На Волгу, стићи мора у село родно,
Да мртав падне пред свој дом,
Оплакан од свих неутешно.

Писма војникова,
Соколи од папира,
Летеле су.
Те крилате наде,
Горчина из рова
У ватри док ветар свира
И руби међаву.
То писмо сунце дира,
Сахрану глуву - тугу јецаву -
- Он вратио се није.

Мало старији од двадесетог века,
Мој прадеда Алексеј
С пушком и песмом
На фронт ишао је
Кад је почео Први светски рат -
И са осамнаест лета знао је:
Саботере бомба чека,
Кад у неред у стазе до пакла,
Колчаков коњаник ти је
Непријатељ а не брат,
А удар узенгије,
Удовичин црни шал од крепа -
Судбина проклета.

А четрдесет прве - командант батаљона -
С крилатом траком на реверу;
Рањене је на својим плећима
Из огња вадио - за идеала веру,
Док сва плачна је васиона
Кроз псовке све делила с њима,
Залеђен поглед у ражи -
Кад мртав небом мир свој тражи.

Двадесет и други јун,
Година четрдесет прва - сива и црна.
Фашистичка слина СССР је напала.
Један фронт - сећање једно,
Кирил је донео издалека - поноса пун!
Дан кад су од две хиљеде - двојица остала,
Сваки с осећањем победника
Под кишом митрљеских метака -
Кирил је за храброст одликован:
Ордеом - Застава Црвена,
Јер велика сила дошла је непозвана!
Хиљаде тела - један хлеб -
И роса кад с вечери заблиста,
А на њихова забринута чела
Падне лаванде мирис, тамјан
У ноћи тамној као малине,
Јер рат је неправда цела,
Јер фашисти су нечисте силе.

Кад смо победили - нисмо знали,
Али знали смо - победа је наша.
Прашина је пала на пут слезове боје
Кад је Панас отишо на бојиште -
Преломне четрдесет треће.
Наместио је капу - Верујте у речи моје -
Вратићу се.
Минер у рату с мало среће
Кад небом кружи кô смрт гавран.
Бог ће сачува породице
Да остану угашене свеће.

...Памтим поље где се ни трава
Са земљом саставила није,
А зимзеленика крвава
На дну оцака кô гар да је;
И крхотине баш свуда.
Нема ни командира чете,
Незнаних војника, колико је туда
Расејаних, без раке, пољем лете?

...Све се заборави - ране и трње,
Легло смрти, бомбе, разорне гранате,
Али сећању не поткресах крила,
Јер време није над свему сила
И не може све да нам украде.
Албуме и слике гледам старе:
Словенске очи боје цикорије -
Твоје, мој прадеда Григорије.
Главу си дао за свет правде и реда
Ти - Алексеј, мој прадеда.
А заслуге са иконостаса,
Сијају, мог прадеде Панаса.
Подвиг што потомцима даде,
Јунаштво Кирила, мог прадеде.

У Црвену књигу Рата
Заувек сте уписани -
Син, муж или тата,
Сви наши корени.

Душе се шире кô ждралова крила -
Панаса, Григорија, Алексеја, Кирила...
Ви сте влатови росни пали, спомен мој -
Кирил, Панас, Григорије и Алексеј.
Од беде и зла - војнички светли спас -
Григорије, Алексеј, Кирил, Панас.
Хвала за победу, част светске историје -
Вама - Алексеје, Кирило, Панасе, Григорије!

- *С руског препевао Анђелко Заблаћански*

КАК ПОЛЕ СТАНОВИЛОСЬ НЕБОМ...

*Посвящается моим прадедам, прошедшим войну -
Мосину Григорию Ильичу, Смирнову Алексею Ивановичу,
Назарчук Кириллу Леонтьевичу, Соломко Панасу Николаевичу.*

Все четверо прадедушек
Моих ушли на фронт
За мирные соль-хлебушек,
За ясный горизонт.
Детей и жён оставили
В разлуке горевой,
А сами - встали
На смертный бой.

В Гражданскую Григорий был
В дивизии Чапаевской,
Не понаслышке горя былъ
Он знал под белых натиском.
Ходил не раз в атаку он
И трижды в рукопашную, -
Где сплошь - багряных маков стон
И тел хрустящих ландыши,
Где никли в страшном шёпоте
Седых голов ромашки...
Не разобрать в той копотии:
Наши - не наши...

...И видел, как зажигались на пашне
В тихую ночную невидь
Звёзды на будёновках павших,
Как поле становилось небом...

...А в сорок первом - снова призван...
На Пулковских высотах,
Идя в атаку за отчизну,
Он срезан был стальной осокой.
Тяжелораненый, но твёрже кремния,
За Волгу комиссован спешно,
Чтоб умереть в родной деревне -
Оплаканный безутешно.

Бумажные соколики
Солдатских треугольников
Летели -
Надеждой окрылённые,

Полынные, окопные, -
В огонь, в метели...
И обрывались громко
На ноте, близкой к солнцу, -
Глухими похоронками,
Рыданьем: "...не вернётся...".

С винтовкой и с песней
Ушёл на передовую
Двадцатого века ровесник, -
Алексей - в Первую Мировую.
Он знал в свои восемнадцать
Как от гранаты отрывается чека,
Чтоб в кутерьме тачанок адских
Остановить конницу Колчака,
Как свистят махновские шашки,
Лопаются стремяна,
Как чёрной креповой шалью
Кутала вдов война.

А в сорок первом - батальона начальник -
Крылатые петлицы,
Он раненых на своих плечах
Вытаскивал с огневой позиции,
Тогда всё небо, словно корчилось,
Но он кричал ему: "Врешь!" -
И падали фашистские коршуны
В рожь.

Двадцать второе июня,
Год сорок первый - чёрен и сер -
Когда фашистские слюни
Долетели до СССР.
Воспоминанье одно фронтовое
Кирилл донёс издалека:
Был день - из двух тысяч осталось двое -
От целого полка.
Но у каждого было Победы знание
Под неслышанным пулемётным дождём.
Кирилл был орденом Красного Знамени -

Награждён.
Ушла исполинская сила -
Тысячи тел в хлебах
И роса ввечеру засветилась
На их измученных лбах.
И воспарил лаванды ладан
Чернела ночь, как ягоды крушины.
Да будь война неладна!
Да будь неладны фашисты!

Когда победим - не знали мы,
Но знали - что победим.
Пылью дорожной покрылись мальвы,
Когда Панас уходил
В переломном сорок третьем...
Поправив картуз
Уже за околицей сказал - верьте,
Я - вернусь!
И прошёл войну сапёром,
Многодетного - Бог хранил.
Близко кружил смерти ворон -
Ни пера не обронил.

...Помнит поле, где - ни травинки -
Развороченная земля -
И - окровавленные барвинки
На дне воронки черней угля.
И повсюду осколки...
Целая рота сгнула...
Неизвестных солдат здесь - сколько -
В миной вырытой могиле?

...Забылось всё - ранений тернии,
Бомб смертопад, гранат разрывы,
Но не сложила память крылья -
Есть то, над чем не властно время, -
Не всё оно крадёт и грабит...
Смотрю альбомы фотографий -
Славянских глаз твоих цикорий
Я вижу, прадед мой Григорий,

Вот - заплативший жизнью всей
За мир - мой прадед Алексей.
Заслуг твоих иконостас
Сияет, прадед мой Панас,
И подвиг тот, что подарил
Потомкам прадед мой Кирилл.

В Красную книгу Войны
Вы навсегда внесены -
Отцы, мужья, сыны -
Шли до весны!

Ваши души шире журавлиных крыл -
Панас, Григорий, Алексей, Кирилл...
Вы - колоски в солёной памятной росе -
Кирилл, Панас, Григорий, Алексей.
И от беды и зла - солдатский светлый спас -
Григорий, Алексей, Кирилл, Панас.
Спасибо за победный мир в истории -
Вам, Алексей, Кирилл, Панас, Григорий!

~ Поэтесса Марианна Соломко ~

Песме за децу | Снежана Црногорчевић

ЉУБАВНА ВАРАКА

Волим једног дасу
и ноћу и дању,
ал' не вреди ништа
јер он воли Ању.

С њом проводи дане
у парку и школи,
а сви знају зашто
Ања њега воли.

Угађа јој стално
за друге не мари,
купује јој поклоне
и пажњу у ствари.

Та Ања га врти
око малог прста,
а сви знају да та
веза није чврста.

Прича се да Ања
воли неког Марка,
љубав зато само
привидна је варка.

Нисам љубоморна,
ал' ми њега жао,
колико је лако
у замку упао.

Користи га вешто,
ал' то му и треба,
када поред мене
другу срећу вреба.

ВАСПИТАЧИ МАЛО ЈАЧИ

Мама каже седи,
тата каже једи,
баба виче ћути,
а деда се љути.

Сви су кивни нешто
наредбе ми дају,
а хтели би вешто
да ме васпитају.

Е па, драги моји,
хвала, али нећу,
јер свако се рађа
да сам гради срећу!

ОСЕЋАЊА

Свако има осећања,
неко већа неко мања,
неко трпи своје боли,
неко пукне чим заволи.

Свако дар за љубав има,
доступна је она свима,
тамо где је никад нема,
мржња своје мреже спрема.

Свако своју душу има,
и кад даје, и кад прима,
осећања зато желим,
увек с неким да поделим.

ЛЕПА РЕЧ ГВОЗДЕНА ВРАТА ОТВАРА

Сваког дана исте бриге,
сваког сата сличне приче,
критикује само мама,
и на мене виче.

Придике ми стално држи,
невоље ми ствара,
а лакше је увек, зна се,
кад се разговара.

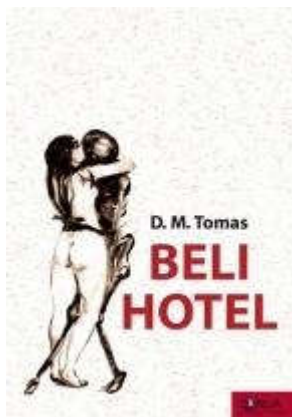
Помогла би лепом речју
тако много више,
него само да се дере
и да хистерише.

Схватила би да се штета
са љубављу спречи,
а болест од пубертета
саветом се лечи.

Есеј | Ана Марић Стевановић

Бели хотел | Доналд Мајкл Томас

Бели хотел (у оригиналу *The White Hotel*) је роман британског аутора Доналда Мајкла Томаса. Књига је први пут објављена 1981. године, а реакције публике и критике нису биле најповољније: било је превише замерки због обиља насиља и еротике, док су неки ауторову виртуозност тумачили као бесрамни плагијат.¹ Роман је постао бестселер најпре у Америци, а касније је и критика у Европи препознала његову праву вредност. Данас је то репрезентативно књижевно дело светске књижевности без којег би разумевање нашег доба било неупоредиво теже.

Сиже

Док се читају први делови романа, стиче се утисак да се у средишту пишевог интересовања налазе Фројд и његово учење о психоанализи. Радња романа је ипак базирана на Фројдовој пацијенткињи, оперској певачици полујеврејског порекла Лизи Ердман и на њеној кошмарној стварности и фантазмагоричној визији индивидуалне и колективне судбине у једном катастрофалном тренутку историје. Испоставиће се на крају да њена неуроза није само последица спутаног Ероса, већ и несвесног предосећања кржаве гозбе Танатоса у Бабјем Јару² (бивши Совјетски Савез), најстравичнијем губилишту XX века.

Фабула

Прича је врло једноставна: Елизабет Лиза Ердман, оперска певачица из Беча, постаје у једном тренутку Фројдов пацијент.

Фројд јој помаже да се излечи, да настави своју певачку каријеру и чак оствари привидан мир ступајући у позни брак са Виктором Беренштајном, такође оперским певачем, из Кијева. Уместо да иде у Америку, она, са мужем и његовим сином из првог брака, одлази у Украјину (где је Лиза рођена) и тај њен повратак поклапа се са почецима светске хистерије која води у Други светски рат. Уместо да досегне спокој и љубав за којом је читавог живота чезнула и која јој је сада била надолхват руке, Лиза страда у стравичном масакру Јевреја и Украјинаца од стране Немачких војника (СС-оваца) у Бабјем Јару у близини Кијева, у једном од најстрашнијих покоља невиних жртава у човечанству.

Композиција

И овако једноставна прича испричана је на изузетно необичан начин. Писац је, суочен са обиљем односа између стварности и маште, психоанализе и историје, докумената и књижевног дела, пронашао јединствену форму мимикрије која му је дозволила да се бави самом природом уметности и самим чином уметничког стварања што је свакако значајна одлика постмодернистичке књижевности. Роман је састављен од неколико делова, тематски и жанровски различитих који су повезани нитима алузије и дају се објаснити у новом светлу тек после читања дела који му следи. Пролог романа састављен је од пет писама Фројда и његових сарадника - психоаналитичара. Затим следи први део - „Дон Ђовани“ - еротска фантазија за сад непознате жене написана у слободном стиху. Други део - насловљен „Гаштајнски дневник“ - је прознаразрада фантазије из првог дела. Трећи део, „Фрау Ана Г.“, написан је као савршена имитација Фројдовихстудија, о случају једне његове пацијенткиње, познате личности, којој је он намерно променио идентитет у Ана Г., челисткиња. Тек у четвртој и петом делу приповедање добија класичан облик, иако се и ту мешају елементи разних приповедачких поступака и где се коначно сазнаје име главне јунакиње романа и њена судбина. Напокон, у последњем

делу, роман се претвара у своју фантазију, описујући живот изван смрти, историје, самог времена.

Доминантне теме и поступци

Феминистички поступак романа

Најјаче се уочава у интеракцији Фројда и Лизе Ердман. Описујући њено стање као екстремни случај либидинозне фантазије комбинован са екстремном морбидношћу, он каже: „То је као кад би Венера погледала у огледало и видела лице Медузе“. Овај Фројдов осврт на митолошка бића, једно божанске лепоте, друго језиво и свирепо, намерна је пишчева алузија: само се мушкарци скамене кад виде лице Медузе, фигуративно, нису способни да се суоче са јаком, карактерном, доминантном женом. Лиза Ердман је оперска певачица (глас је њено средство и доказ њене унутрашње снаге и моралне јачине; жена у борби за својим правом гласа); Фројд је нимало случајно представља као челисткињу (виолончело симболише изразито мушки полни орган који жене свирају раширених ногу у посебном заносу) и подсвесно јој одузима право гласа и додељује јој идентитет врло сексуалне, похотне и безвредне жене.

Психоанализа - наука или фикција

Психоанализа се у науци јавља са именом Сигмунда Фројда. Томас веома успешно опонаша Фројдово писање у трећем делу романа, пишући „студију“ о случају Ане Г. и све допуњује фуснотама тајанственог уредника који добро познаје и Фројда и његово дело. Овим Томас не пародира само поступак оригиналног Фројда, него и поступке његових уредника и преводилаца. У контексту романа, ова студија има сасвим јасан задатак: она треба да открије низ чињеница о Лизи Ердман, али исто тако и низ чињеница о методама психоанализе и самом Фројду, који на крају Лизу проглашава излеченом. У следећем делу, док читамо преписку

Фројда и Лизе, назиремо како се велика структура психоанализе (раније успостављена дијагноза) полако мрви и распада. Лиза признаје да се многе ствари нису одиграле онако како их је првобитно представила, многе детаље из свог живота је свесно преобликовала за време разговора са доктором. Фројд, дакле није писао о стварном, него о измишљеном случају, о Ани Г. која није Лиза Ердман, већ његова, чисто фиктивна Ана Г. Кога је у ствари Фројд излечио и ко је уопште ту био болестан? Иза симптома Лизине хистерије - бол у левој дојци и јајнику, гушења, жеље да нестане са лица земље - не стоје потиснути хомосексуални нагони, како то код Фројда често бива, већ осећај јеврејства, оно што је и Фројд читавог свог живота несвесно потискивао. Велики научник бива исмејан зато што је на ствари гледао својим очима онако како је хтео да их види, а не онакве какве оне заиста јесу. Психоанализом је лечио једну напаћену жену не разумевајући ни приближно добро њену праву природу, а све време он је тај који је био проучаван својом сопственом методом.

„Ерос у борби са Танатосом - наишао сам на корен њене патње“³

Смењују се и непрестано преплићу и прожимају, као вечити корејско-кинески симболи јин и јанг који упливавају једно у друго и само заједно чине нераздвојиву целину. То питање Ероса (принцип задовољства и сексуалног уживања, жудња за животом, репродукција) и Танатоса (нагон смрти, деструкције и разарања) једна су од главних начела Фројдовог учења, по којима сваки човек у себи несвесно носи оба ова нагона и због чега вечито нешто прави и конструише да би могао да га сруши и уништи. Код Лизе Ердман су нарочито изражени јер у њеним фантазијама уз свако сексуално задовољство обавезно следи нека природна катастрофа у којој на страхан начин страдају многи: пожар, бура на мору, људи живи затрпани у лавини; и обратно: што је смрт монструознија, то је сексуална глад међу љубавницима већа и снажнија и сам сексуални чин вођења љубави језивији. У вечитој потрази за љубављу, Лиза је

најпре саму себе осудила на кастрацију, на природну, биолошку смрт. Она, без обзира што јако воли децу, сама никада не рађа ни једно. Без обзира на страсне фантазије које прижељкује са замишљеним љубавником, никада не доживљава ужитак у истом чину с мужем Виктором. Танатос смрти је исто тако јак у њој као и Ерос живота. Ако не и јачи; то је оно што нам аутор романа поручује епитафом на самом почетку: „Хранили смо срце фантазијама, срце поста свирепо од пута, више је садржине у нашим мржњама, него у нашим љубавима“ (Јејтс). То је и оно што ће се на крају и догодити, ужасна, монструозна смрт задесиће Лизу и још 200 хиљада људи у Бабјем Јару, једна индивидуална катастрофа прошириће се на колектив, масу људи, мржња ће кулминирати, Ерос ће коначно постати Танатос.

Историјски контекст, Холокауст у Бабјем Јару

Бабин Јар (на украјинском Бабин яр) је кланац у западном предграђу украјинске престонице, Кијева. То је место где су Нацисти 29. и 30. септембра 1941. убијали Јевреје окупираног Совјетског Савеза. Масакр у Бабином Јару постоји као чврст доказ умешаности Немачке армије у Холокауст (организован и систематски геноцид и истребљење око 6 милиона Јевреја широм Европе за време национал-социјализма у Немачкој). Немачке снаге су ушле у Кијев 19. септембра 1941. Између 25. и 27. одлучили су поубијати све Јевреје. Наређено је да Јевреји са собом понесу личне документе, новац и топлу одећу и крену према станици наводно са намером да напусте Кијев ради сопствене безбедности. Уместо ка теретном возу, усмерени су ка јеврејском гробљу које су контролисали и Немци и Украјинци. Након што су ушли, украјинска полиција их је натерала да скину сву одећу и одвела према Бабјем Јару, долини где су их Немачки војници масакрирали пушкама и митраљезима. Било је ту око 50 хиљада јеврејских мушкараца, жена и деце и чак четвороструко више нејеврејског становништва. Тако је овај кланац за два дана постао масовна гробница голих и унакажених људских лешева и уједно једно од најстравичнијих

покоља у Другом светском рату. На таквом месту, где изопачености XX века достижу врхунац монструозности, сви митови европске културе неминовно морају да се сруше, деконструишу и распадне.

Тема јеврејства

Тема јеврејства или тема прогоњеног племена дубоко је укореењена у овом роману; главна јунакиња је полујеврејског порекла, С. Фројд је јеврејског порекла такође, иако ће многи рећи да је ту мисао носио дубоко потиснута у себи⁴. На самом крају од индивидуалног прогонства долазимо до масовног, управо колективног антисемитизма, нетрпељивости и страшне мржње према Јеврејима и масовног истребљења истих у Бабјем Јару. Различити су и врло сложени разлози за појаву антисемитизма. Вероватно су највише утицала различита злонамерна тумачења Новог завета, основне сакралне књиге хришћанства. По њима, како су Јевреји „криви“ за Христово погубљење, они ће морати и да „плате“ за ту „кривицу“. Мржња одређених народа према Јеврејима је кулминирала два пута: први пут је то било у Шпанији за време инквизиције; други и најкрвавији пут се догодило у Немачкој средином прве половине XX века и трајао до краја Другог светског рата, када је, по званичним подацима, у концентрационим логорима широм окупиране Европе убијено више од шест милиона Јевреја. А ево каква су била прва искуства и Лизе Ердман у вези са тим: „Пијани и избезумљени морнари су ме препознали и псовали што сам Јеврејка. До тада нисам знала да има нечег лошег у томе што сам Јеврејка. У Русији је у то време било много антисемитизма, чак и једна одвратна организација која је пропагирала уништење Јевреја као расе...

Морнари су доживљавали мог оца као прљавог експлоататора (можда сам и ја то била). Од тада више није престала да ме прогони мисао да сам и ја члан прогоњеног племена, мојом или ко зна чијом кривицом, и више ми није било лако да признам своју јеврејску крв.“ (197-98.стр романа; НОЛИТ, Београд)

Бели хотел и друга уметничка дела

Интертекстуалност, чак и плагирање, пародија и отворене алузије на друга књижевна (и уметничка) дела, одавно је престало да се сматра неком врстом „ауторског греха“, штавише, постаје једна од водећих карактеристика у постмодернистичкој уметности. Ово дело садржи тога у изобиљу. И свака употреба других дела има своју јасну или мање јасну симболику. Постоје отворене алузије на друга дела уметности, као што су „Дон Ђовани“ тачније партитуре Моцартове опере у којима Лиза Ердман између нота пише своју еротску поему - фантазију и шаље је Фројду. Оперу чија је садржина јасна (похотни мушкарац који заводи, обмањује и оставља жене) Лиза намерно користи да би испровоцирала Фројда, јер је она та заведена жена; али Фројд не види то, још једном ће показати да види само оно што он жели да види и још једном ће пасти на тесту свог пацијента. Истина је, међутим, да је она успоставила трансфер - синдром заљубљивања пацијента у лекара. Чак ће имати и прекогницију, педосећај у вези са Фројдовом кћери и унуком само зато што она, Лиза, гаји снажна осећања према њему.

Скривенија алузија је на Пушкиновог „Евгенија Оњегина“, али и на „Оњегина“ као оперу Чајковског и „Оњегина“ као балетску интерпретацију Џона Кранка. Лиза је некада и сама била балерина, али се одрекла тог сна како би могла да се оствари као мајка оставши у другом стању, међутим, то је био још један од њених неостварених снова. Такође, требало је да наступа у Миланској скали у улози Татјане (да пева у опери уместо Вере Серебјакове), али и ту она опет бива осујећена. Веза са Кранковом балетском кореографијом је у симболици огледала - стална Татјанина (Лизина) преиспитивања, сумње и недоумице које се вечито преламају једна кроз другу, трећу..., чине безброј варијација и никако да се избистре у конкретно. И сама осећа да се поистовећује са Татјаном у оном животном тренутку неодлучности када врши преписку са Фројдом и Виктором Беренштајном. Од првог је била заведена и у њега потајно заљубљена, а од другог добила брачну понуду за коју сматра да јој је једино могуће животно спасење.

Мотиви и симболи

Бели хотел је свакако најупечатљивији симбол, делом зато што сам роман носи то име, делом што стално провејава у структури дела као место у коме јунакиња тражи прибежиште, топли дом, утеху. Он представља објект њене врхунске среће и ужитка. Мајчинство као мотив и мајка као фигура су такође заузели битно место у структури романа, па је отуд јасно да бели хотел симболише материцу, мајчину утробу, заклон од свих катастрофа овог света, личних и колективних. Фигура мајке стално лелуја у сећањима Лизе Ердман, час као безгрешно, анђеоско биће, час као развратница, прељубница, фатална жена. Дојке које имају моћ лактације и јајници у којима већи део свог живота осећа пробадање и потмули бол, такође су повезани са материцом, тј. женским репродуктивним органима, са женскошћу. Тај однос мајка - кћи у овом роману је јако битан. Лиза је читавог живота подсвесно у себи носила бол невољене и одбачене кћери од стране мајке која је ишла за својим уживањима, а и сама је у раној младости имала абортус осујетивши се тако у улози мајке. Трагична као кћи, трагична као мајка, али са јаким осећајем мајчинства, Лиза ће покушати да се у тој улози снађе у старости према детету које сама није родила, малом Кољи. Тај њен осећај љубави кулминираће на крају када брани туђе дете од Нациста по цену сопственог живота. Страдаће монструозном смрћу: тоталним разарањем њене женскости, силовањем и пробадањем њене утробе, јајника и дојке. У последњем делу романа, у времену и простору ослобођеном од историје и ратних разарања, у некој врсти чистишишта, сусрешће се две жене - мајка и кћи, и покушаће да резимирају све своје животне осећаје: патње, страсти, жудње, боли, да изгледе све рачуне и дођу до једног: у животу постоји само једна јака, најјача љубав, а то није љубав жене према мушкарцу, већ љубав мајке према детету. У томе лежи велика трагичност главне јунакиње и велика симболика овог романа.

Симболика огледала је такође врло евидентна. Јунакиња осећа фобију и сваки пут кад се нађе у близини огледала, њени

симптоми хистерије се појачавају. Та траума потиче из раног детињства када је видела приказ двеју жена - мајке и тетке, у љубавном чину са једним човеком. Призор који најпре није разумела, стално и изнова је враћа на питање: „Да ли је живот добар или зао?“ Исти лик, тј. лик двеју жена близнакиња, као одраз у огледалу, а опет тако различит израз на тим лицима: један срећан и гротескан, изобличен грозном гримасом усхићења у монструозном сношају, други благо насмешен тужним осмехом, ствара утисак неспојивих сличности и сједињених супротности, Ероса и Танатоса, Космоса и Хаоса, једне опште и стравичне конфузије од које се човеку диже коса на глави и остају трауме за цео живот. Отуда огледало, као јак мотив у роману, симболише рефлексе, фрагменте, нејасне секвенце и мутне одразе, разне гротеске и девијације, пренесено, наравно, многобројне дисторзије и изопачења психе јунака у роману. Не зна се поуздано ко је ко и које је лице право.

Човек-вук - једном случајно прочитани чланак, остаће заувек снажно урезан у Лизином сећању. Да ли је реч о монструму, поремећеној и изопаченој особи или о жртви сопствене претешке психе и њених дубоких и неистражених понора; да ли је то човек или звер? - Лиза се стално питала. А зашто? Подсвесно га је поистовећивала са собом и доживљавала га је као свој алтер-его. „Зар нисмо, у ствари, блиски животињама“ - у психи човековој постоје дубине и неиспитани светови, мрачни и неизвесни од којих човек стрепи и више их се боји од оних далеких, космичких.

Секс, као израз задовољства, али и бола, незаобилазна је тема овог романа. Због изразите слободе употребе ласцивних и еротских речи и сцена, овај роман је дуго важио за једно од најконтроверзнијих дела светске књижевности. Прва два дела крећу се од врло ниских, порнографских до врло узвишених, поетских слика. Еротика је и иначе било подручје у које је Фројд често залазио тражећи узроке психолошких поремећаја (фрустрација, халуцинација или хистерија) својих пацијената. Код Лизе је либидо, сексуални набој врло јак, али више као њена лична фантазија, не и као конкретан чин. Где год бисмо наишли на такву врсту њеног искуства (са првом љубави Алексејем, непознатим мушкарцем у возу

или са мужем Виктором), видели бисмо да она не ужива; штавише, боји се, стрепи, преживљава то као бол и мучење. Халуцинације и фантазије су снажне, чак и морбидне: на чудним местима, у специфичним ситуацијама (језиве природне катастрофе само још више распаљују њену еротску глад) и у сасвим неконвенционалним позама (a tergo, more ferarum /заједничко Лизи и Човеку-вуку/, хомосексуалност, у групи од две жене и мушкарца). Те су халуцинације код јунакиње неизоставно пратиле халуцинације о ужасним смртвама људи око ње збуњујући је до те мере да не зна у чему више ужива, у еротском задовољству или смрти. Ужитак или бол, или и једно и друго у једном, остаје питање до самог краја када аутор на маестралан начин изведе неочекивани преокрет: Лиза доживљава свој последњи и најболнији сношај када је силују бајонетом на људској кланици у Бабјем Јару. Еротика и смрт се коначно стапају у једном.

Снови и прекогниција

Стварност и фантазија; сан и јава; прошлост, садашњост и будућност прожимају се у роману остварујући ванвременску и беспросторну игру без граница. Ослобођени јасних контура и конкретних граница (што је битна одлика постмодернизма), снови и фантазије приказују врло надреалне, чак и врло натуралистичне и морбидне сцене. Дани проведени у белом хотелу представљају праву дионизијску разуданост баханалија, оргијастичких светковина и фанатичног лудила људи и жена који су попут Менада и Сатира у некој врсти помамног и махнитог трансa, опијени животом, еротиком и сексом. Под маском стварног и нормалног, ништа није стварно нити нормално, а степен лудила се појачава како се фантазија ближи крају. Са сваком новом сексуалном морбидношћу (сношај у троје, у току месечнице, поред цркве...) градативно ће се јавити јачи степен катастрофе и језивија атмосфера и смрт (погибија у лавини, дављеници у језеру, изгорели у пожару...). Не треба посебно наглашавати да је све то било производ Лизине уобразиље.

„Дух белог хотела био је против себичности“, дневник Лизе Ердман (алиас фрау Ана Г.) јасно је изражавао њену жудњу за повратком у сигурно уточиште, у првобини бели хотел - у мајчину материцу. „...Ма како разуздан и сентименталан био дневник фрау Ане, верујем да би сам Гете у њему видео више чистоте него непријатности и да не би био изненађен да сазна како су у сфери либида најузвишеније и најниже уско повезани и у неку руку зависни једно од другог.“ (156. стр. романа)

Онда кад его спава, онај знатнији део наше психе, тј. несвесно, дубоко подсвесно и несазнатљиво - ИД показује се у својој пуној снази. То је једна од основних теорија Фројдове психоанализе. Снови или несвесне грешке у говору или гестовима говоре посебним језиком симбола и слика које не може да разуме свако. На основу ове теорије долази до сукоба двојице најзначајнијих психоаналитичара, Фројда и Јунга. Први је веровао у индивидуално несвесно (ИД сваког човека понаособ као тајни архив сопствених порива, мрачних нагона и потреба), други је веровао да постоји и колективно несвесно (општељудско и универзално несвесно) - свеобухватни архив човечанског искуства, порива и нагона, подсвесно препознавање појава и ствари које су постојале хиљадама година уназад и предосећање ствари које тек треба да се једном догоде. Д. М. Томас је по свему био ближи Јунговој теорији неголи Фројдовој. Моћ прекогниције (предосећања) Лизе Ердман је била доста јака, јер, иако није била свесна тога, предосетила је и лични и колективни крах у Бабјем Јару. Халуцинације о ужасним смртима многих људи и њени периодични болови у јајнику и дојци све време су припремали терен за оно што је неминовно дошло на крају. Пожар, лавина која затрпава људе и на крају бура на мору представљају тачан редослед којим ће хиљаде недужних цивила страдати у крвавом пиру 1941. надамак Кијева: побијени, спаљени, бачени у кланац и затрпани, и на крају преплављени водом, вештачким језером. Речи које је једном уснила: „Не брините, и ја сам жив“, заиста ће неко неком ту изговорити. А њен сопствени тренутак смрти наступа пробадањем трбуха, разарањем јајника и дојке који су је болели већи део живота.

* * *

Лиза је жена у вечитој потрази за љубављу и светлошћу која је само наилазила на мрак, мржњу и смрт. У њој се сукобљавају многе сфере, прошлост и будућност, фантазије и стварност чинећи је дубоко несрећном и неоствареном. Отуда и мрачан крај у роману. Она ипак верује да љубав може да повеже све оне разједињене и нејединствене ствари, како у њеном, тако и у животима других људи, целог човечанства. Бели хотел, следи, није само симбол уточишта, већ и симбол живота и смрти, па свакако и душе која је, попут неке далеке земље, недостижна, неистражена и непозната. Не може се никада до краја испитати и разоткрити као што је немогуће цео космос истражити. Остаје нам да закључимо, ДУША се, као уосталом и овај РОМАН, не може свести на једну формулу, дефиницију, нити на једну интерпретацију. Интерпретације су безбројне, живот је само један!

1. Питер Луис, у свом приказу објављеном у часопису Stand (1981), полазећи од дилеме да ли се ради о роману велике оригиналности и дубине или псеудопоетском производу вербалног преваранта, долази до закључка да овај роман, ипак оставља превише питања
2. Томас је сам, у уводној белешци првог издања романа, нагласио да се служио материјалом из документарног романа Бабји Јар Анатолија Кузњецова, тачније излагање Дине Мироновне Проничеве, глумице из Кијева која је једина преживела масакр. То „служење материјалом“ је био разлог због ког је био називан плагијатором и варалицом.
3. Фројдове речи на 145. страни романа (издање НОЛИТ, Београд, 1984. год)
4. Sigmund Frojd: Pismo upuceno Lu Andreas-Salome⁴, Вес, IX, Bergase 19, 6.01.1935 Додатно коришћена литература:
5. Психоанализа и култура, Сабрана дела, II коло, Задужбина Владете Јеротића, Београд 2007. Поглавље: Психоанализа и религија Симон Дубнов - Кратка историја јеврејског народа, Београд, 1982. или на интернет страници: <http://elmondosefarad.wikidot.com/kratka-istorija-jevrejskog-naroda>, са посебним освртом на 52. поглавље: Епидемија Нацизма - критична ситуација Јевреја у Европи

Роман у наставцима | Ђуро Маричић

Крајишка трилогија - Дјечак са сунчаних брда

9. КОД ДЈЕДА И БАКЕ

Једног дана стиже бака Смиља у посјету кћери и унуцима. Није више била млада, препјешачила је десет километара да дође из Средњег Дубовика у Хашане. Бака је била погурена, није се могла изравнати у кичми, живот је смотао. Изродила је пет кћери и једног сина. Све су јој се кћери наблизо удале, само је ова, Даница, отишла далеко, њу најрјеђе види, она јој ријетко долази у посјету, домаћица је, фамилија јој бројна, не може оставити кућу. Уз то, Даницу су освојила мала дјеца, не може их ни оставити ни са собом водити.

Некако, све су јој кћери вриједне и добро стасале, али син је остао мршав као плашило, чини се да на Душану и нема меса, само костур обучен у кожу. Но, дјечак је у најранијој младости показивао изразиту памет, што се тога тиче није му било равног у околним селима.

Дједа Илија и бака Смиља, као да су предосјећали да ће се њихов живот брзо окончати, пожурили су да ожене и Душана, да му нађу жену, да има на коме кућа остати. Стана је била као створена, онаква каква је Душану требала. Кћери су се већ поудале, остало је само њих троје, празна кућа. Снаха као да је донијела живот у кућу, разбудила га је.

Бака је пожељела да поведе са собом у Средњи Дубовик најстаријег унука, Драгана, да код ње проведе једно вријеме, да га се нагледа, зажељела се дјетета. Поносила се њиме, иако је и он мршав видјела је у њему неку посебну снагу, какву није налазила у свом Душану, над којим је вјечно страховала. Даница јој је допустила да поведе дјечака. Нешто послвије ручка спремише се њих двоје да крену. Бака Смиља је журила кући, знала је да су Турци из Дубовика све више агресивни, жељела је да зарано стигне кући.

Иако до сада није никада одлазио тако далеко, Драган је са својих шест и по година добро издржао пјешачење. Када су били

код цркве на Клисини, одједном примијетише да је планула једна српска кућа.

- Запалише Турци кућу Илије Босанчића - рече бака Смиља, као за себе. - Острвили се, проклети били. - Покаја се што је повела унука са собом, сигурнији би био да је остао у Хашанима. Не рече ништа дјетету, да га не уплаши.

Дођоше до школе у Средњем Дубовику, смјештене на равном пропланку, на рубу грабове шуме, обронку високог, гломазног брда Лисац. Лијево се почеше успињати путем што се провлачи кроз шуму, из које убрзо изађоше. Сад је кућа Босанчића била још ближе, тамо, 400 метара даље, видјело се село Велики Дубовик, у којем се високо уздизао минарет џамије. Кућа је захваћена снажним пламеном чији су се златни језици високо пењали, на њиховом горњем крају прелазили у густ црн дим који је као цеста зла одлазио високо у небеске висине.

Пређоше поља, изиђоше путем између кућа Радаковића, угледаше кућу тетка Гојка Тодића, Радојкиног супруга. Доље ниже у воћњацима указаше се куће Бањанина, тамо даље, на брежуљку кућа Илије Радаковића, званог Главичар, за којег је удата бакина кћерка, Сава, најкрупнија и најснажнија од свих сестара.

- Убрзо ћемо стићи - јави се бака. Драган не рече ништа. Осјећао је страх који је носио у грудима још од цркве на Клисини. Мирис паљевине, као тежак камен је полагао растао у дјечаковим грудима.

Испред дједове куће, с другу страну пута, уздижу се четири снажна храстова стабла, равна као стријела. Дјед их је пажљиво мазио, његовао као дјецу. Доље, иза стабала, пошумљен буковом шумом стрмо се спушта терен. Иза шуме тихо, у низини, њежно шапуће рјечица Војскова.

Дједа нашође у тору, затварао је овце, спремао конак. У предвечерје, у хладовини ораха, свијетлио је на потиљку мјесеца његове ћеле. Кад је обавио посао, дјед дође пред кућу, загрли најстаријег унука.

- Мој најљепши и најдражи унук - рече дјед.
- Да те не чује Никола - опомену га бака.

- Николу сваки дан видим, а Драган ми је први пут дошао.

Сутрадан је ујак Душан повео у шетњу Драгана, Милкицу и Николу, Савину дјецу. Повео их је поред куће Тодића па уз љескар покрај пута који води кући Душана Личине. Брао им је љешњаке, дјеца су их ломила зубима. У једном тренутку Драгана је обузела љубомора, помислио је да је то само његов ујак, а не Николин и Милкичин. Успио је савладати тај осјећај, ништа није рекао, али га је једно вријеме тиштило и гризло осјећање да би ипак ујак морао бити само његов, нису му били важни љешњаци, важан је био ујак.

Ујутро су плануле куће Босанчићевих комшија. Убзо, усташе су запалиле куће и тројице браће Буљ. Турци никако да се смире. Драган на лицима дједа и баке прочита забринутост и страх. Бојазан обузе и њега, пренесе се на дјечака као што вјетар преноси пелуд са цвијета на цвијет. Он плачним гласом рече баки да жели ићи кући. Бадава га је бака увјеравала да се не треба бојати, дјечак је био одлучан, баки није преостало друго него да га поведе натраг у Хашане.

Тамо још нису знали за паљење српских кућа око Великог Дубовика.

10. ДИВЉИ ЗЕЦ

Дјечаки, Драган Будимир, Душанов син, и Драган Савић чували су говеда у Савићевој плећини. На шкртој, пјесковитој земљи, обронку Колишта нагнутом према истоку, добар дио дана паљеној жестокиим сунцем с истока и са југа, преко Грмеча, расла је само купина и нешто ријетке траве испод ње. Доље у долини, гдје је само у прољеће још текао слабашан поточић према југу, косила се трава. У дну Савићеве њиве, близу међе с Будимировима, изнад пута који одлази у Поткалиње, расте огроман, као људска душа усамљен, орах. Не жали се на самоћу, она му прија, као храст, несметано, разграно је опсежну крошњу на све стране.

Оркански хладан вјетар, као никад, обрушио се преко Грмеча на подгрмечка села. Ломи слабије гране ораха, носи их као перје у сјеверни дио долине, коју ту код извора обилази пут.

Стадо је измакло уз њиву, према југу, дјечаци, нагнути према вјетру да их не сруши, вуку се за стадом, чаврљају. Драган Савић одјеном застаде, испод грма купине пред њим се згурио дивљи зец, положио уши низ леђа, омамљен вјетруштином спава чврстим безбрижним сном. Лаган штропот дјечакових корака, односио је вјетар према сјеверу, супротно од зеца и он их није могао чути. Није слутио никакаву опасност.

Дјечак муњевито донесе одлуку, без оклијевања зграби зеца за уши, подиже га. Изненађена животиња се тргну, одбаци се задњим ногама, силовито скочи. Драган стисну десну шаку читавом снагом, задржа зеца у зраку, дограби га лијевом руком за задње ноге, при чему га борбени дивљак, предњим ногама, крвнички огребе по запешћу, отпара му двије дубоке бразготине.

- Мој си зеко! Мој и божији! - рече дјечак, растегну му задње ноге да га борац не може дохватити предњим шапама.

- Каква дивна ловина - рече Драган Будимир - и то голим рукама.

Дјечаци се брзо договорише. Драган Будимир остаде чувати говеда, Драган Савић понесе зеца кући. Донесе га и затвори у кутију од пећи у којој је мајка зими пекла хлеб. Начупа траве, у плитку посуду, заједно с њом опрезно стави воду у кутију, нека зеко има шта јести и пити. Добро је пазио да му зец не побјегне, хватати га опет не би било добро, једном је изгребан и није желио да му се то опет догоди.

Дјечак је био срећан, нико у Хашанима нема свог зеца, радовао му се, кројио је планове као ће имати мале зечиће.

Нико зецом није био тако одушевљен као Драганов млађи брат, четворогодишњи Гојко. Он се непрестано мотао око кутије и зеца, није се одвајао од њих. Трећи дан, када Драгана Савића није било код куће, Гојко изнесе зеца на двориште, желио је да се с њим мало поигра. Био је сигуран да се зец већ припитомио, примирио се,

навикао се на дјечака, допустио је да га овај мирно прими и носи у авлију.

Када га је дјечачић спустио из наручја, зец је осјетио мирис слободе. Након три дана проведена у кутији, као затвореник у затвору, дубоко је удахнуо и стругнуо као вјетар у шуму изнад куће. Нестао је као да га никад није ни било. Шума му је пјевала пјесму о слободи, о животу на који је био навикао, којег не би за ништа мијењао, о природи у којој га је мајка донијела на свијет, за коју је био створен.

Ожалошћени Гојко бришући сузе дође да се потужи мајци. Запрепаштена Даница повика малом синчићу:

- Шта си то направио, будало мала, убиће те брат?!

Гојко се није одвајао од мајке. Знао је што га чека. Већ унапријед је тражио њезину заштиту. Брат му неће опростити ту неподопштину.

Заиста, чим је Драган стигао кући, видио је да се Гојко држи мајци за сукњу, посумњао је да се нешто догодило, упутио се одмах до кутије са зецом. Кад је видио да су врата отворена, гњеван као рис јурнуо је на двориште да поприча мало са братом. Овај је стао с другу страну мајке, у доброј завјетрини, потражио је заштиту.

- Вјатиће се он, вјатиће се он - плакао је дјечак, покушавао је увјерити старијег брата у оно у што овај није могао повјеровати.

Тако је срећа Драгана Савића због неопрезног брата Гојка кратко трајала. Имао је зеца само три дана. Сви његови планови да ће имати још много зечића, показивати их осталој дјечи, пали су у воду. Сада се више неће моћи пред другом дјецом поносити што има ту драгу животињу, балави малишан му је покварио уживање. Е, наламаће он њега, само ако не заборави.

После успеха који је постигао с романом **Генијални пас Сити**, Ђуро Маричић је написао и спремио за објављивање **Крајишку трилогију**. Од овог броја,

Суштина поетике ће у наставцима објавити први роман из те трилогије - **Дјечак са сунчаних брда**.

Хвала аутору на поверењу.

Даме пишу поезију

ПИСМО АДАМУ

Драги Адаме
нисам крива
што смо из Врта протерани
криви су превртачи земље
који су из праисконског блата
кипове правили
криви су они што су спавали
седам милиона година
и нису видели сунце на зиду
и душе у огледалу
криви су посматрачи
што у лету дивљих птица
не чуше музику етром преношену
у којој је чак и васиона
одрала своја стопала плешући
криви су људи из твог пупка
који су ме нападали у име одбране
под кожу су хтели да уђу
покушавајући да ми промене
очи, кости и крв

Драги Адаме
зар сам крива
што нисам била довољно гола
па ме шума лишћем облачила
док сам рукама ватру разгртала
Зар сам крива
што сам дисала кроз небеске капије
газила друмове пакла и раја
нудила простор за време
заветована
да будем твоје лице и наличје
сутрашњег дана

Драги Адаме
још увек трајемо
још увек ти пишем поруке
по унутрашњим зидовима
свог тела
и не заборави
да си само човек
који је окусио моје биће
а љубав је спремна да се разбесни
ако знаш неку молитву
сад је време да изговориш
- јер враћам ти твоје ребро
да будеш Цео
 твоја Ева

~ *Љиљана Стојадиновић* ~

ГЛАД ЗА КРВЉУ

када огладни Звер

дивљач се у со окамени
камен оглуви од крика
ледници пресећу облаке
звезде црнину одену

кад Звер огладни

ум се отисне у празнину
оштре се секире
истежу вратови
са пурпурним сунцем
провришти мајчино млеко

кост се са кошћу глође
прах се у прах враћа

и све што се милошћу зове
у озверје се суновраћа

звер кад огладни у човеку

~ Жељка Аврић ~

У НОЋИ ПУНОГ МЈЕСЕЦА

Немирни прсти
приносе уснама
догорјелу цигарету
облак дима разилази се
вукући своје
извитоперене праменове
мрсећи их са
неуредно завезаном косом
на столу чаша вина
до пола пуна
испијаш је -
остаје сасвим празна
ниједне капи на дну чаше
јер
зашто само у теби
да остане празнина
ове јулске ноћи
пуног мјесеца

~ Јелена Глишић ~

ЛЕНКА ЋЕ УМРЕТИ

Умреће ти Ленка,
а грео'та, јер је волиш Лазо!

Крв ти кључа од помисли да је у загрљај свијеш,
док је себично у грудима кријеш!

Бојиш се Лазо Ленке,
и њених нежних руку,
усана чулних и немирног погледа,
гураш је од себе, а умро би од једа...
...грео'та, умреће ти Ленка,
а волиш је Лазо...

Santa Maria della Salute,
оглушиће се на молитве, крике у вапају,
док јој љубиш скуте,
у болу и очају...

Нек оздрави Ленка,
умрети ти не сме...
Ако умре Лазо...
Шта јој вреде песме!

~ Звездана Крстић ~

КЛУПКО

Не јурим више старе снове,
Увелим грањем се не пењем често,
Задоцни часовник, ал' ме позове,
У неком времену да нађем место.

Не прескачем више урасле ограде,
У бунарима пресахлим не тражим воду,
Одморим ципеле кад ме забораве,
И када, најједном, од мене оду.

Не тражим више грумене злата,
Нити на кладенцу шта, сем свежине,
Сва сам се склупчала у своје биће,
Обрасло облаком скромне тишине.

~ Јелена Цветковић ~

ПЕСМАМА ТВОЈИМ У ПОХОДЕ

Момчилу Настасијевићу

Песмама твојим у походе -
Жедна, напипавам нит.

Зрелија...
Некад што беху непроходне,
Сад им урањам у бит.

И беспутна,
У стиху твоме слутим
Свој смисао и пут.

~ Драгана Албијанић ~

ЖАО МИ ИХ

Најрадије би стали на раскршћа
и све путеве до својих кућа свратили.

Отворили би прозоре
да сваку зраку сунца себи дограбе.

Исклијала сјемена
само би у своје баште посијали.

Сваку би циглу (чија год да је)
у своју сиву кућу узидали.

Жао ми их.

Хтјела сам се над њима исплакати,
али ми са ријеком надошлог јада
нестале сузе у понорима.

~ Милена Дрна ~

ПРАВДА УВЕК ИМА ВЕЗАНЕ ОЧИ

Скривам се
иза покошених трава прошлости
и мемљивих зидова сећања.

Скривам се
у густо изатканај пауковој мрежи
и пукотинама земљине коре.

Скривам
своје тело
од погледа туђих и својих.

Скривам се
иза лажних љубави
прошлих

Скривам се
и од огледала
у коме бих могла да видим
неку коју не познајем.

Скривам се
у интермецу између два хладна рата
знајући да светло, у свему што следи
тешко таму може да савлада.

Скривам се
и бежим
јер често не знам
колико моје раме може поднети
и колико очи моје неправду могу гледати.

И све зато
што ми је дато од Бога
да испод колевке у којој сам спавала
не буде крст, ни аманет љубави
већ медаљон од злата
на коме је Правда увек везаних очију.

~ Мирјана Бекчић ~

ТУГА

Отвори се празнина
Свака мисао која улети рањава

Све у човеку који тугује
је паучина која лови
још један ударац

Сенка која нас окрзне
ране отвара

Подношљиво
за земљу закуцава

И ништа опипљиво
ничег одвише
само се згрушана бол
на сити времена задржала

~ Нада Петровић ~

Љубавна писма великана

Виктор Иго
(1802-1885)

За Аделу Фуше
Јануара 1820. године

Неколико речи од тебе, вољена моја Адела, поново је променило стање мог ума. Да, ти можеш све да учиниш са мном, јер заиста бих био мртав када нежни звук твога гласа, благи додир твојих обожаваних усана, не би били довољни да дозову живот у моје тело. Са каквим ћу осећањима, потпуно другачијим од јучерашњих, лећи вечерас! Јуче, Адела, јуче, више у љубав твоју веровао нисам. Час смрти дошао би ми као олакшање.

Али ипак, рекох себи: „Ако је истина да ме она не воли, ако ништа у мени не би могло да заслужи благослов њене љубави, без које живот више нема нимало чари, је ли то разлог да умрем? Постојим ли због своје личне среће? Не. Читава моја егзистенција посвећена је њој, чак и против ње. И са којим правом бих се могао да усудим да жудим за њеном љубављу? Јесам ли ја, онда, нешто више од анђела или божанства? Волим је, истина, чак и ја. Спреман сам да радо жртвујем све за њу - све, чак и наду да ће ме она волети. Нема те привржености за коју нисам способан због ње, за један њен осмех, за један њен поглед. Опет, зар је могло бити другачије? Зар није то једини циљ мог живота? Ако буде равнодушна према мени, чак и ако ме буде мрзела, биће моја несрећа, и то је све. Какве везе има, ако то не нарушава њену срећу? Да, ако ме она волети не може, морам кривити само себе. Моја је дужност да пратим је у стопу, да обавијем њену егзистенцију својом, да јој служим попут баријере која је штити од свих опасности, да јој понудим своју руку као помоћ, да се непрекидно постављам између ње и било какве туге, и да за то не тражим никакву награду, не очекујем било какву надокнаду. Само да будем срећан ако се удостоји да понекад баци сажаливи поглед на свог роба, и да га се

сети када куцне час опасности! Авај! Када би ми барем допустила да дам свој живот како бих предухитрио сваку њену жељу, све њене хирове. Када би ми само допустила да са поштовањем пољубим отиске њених обожаваних стопа. Када би ми барем дозволила да се ослони на мене када је снађу невоље у животу: тада бих добио једину срећу за коју имам дрскости да јој тежим. Зато што сам спреман да жртвујем све због ње, дугује ли ми она било какву захвалност? Да ли је она крива што је волим? Мора ли она, на рачун тога, веровати да је дужна да ме воли? Не! Може се разметати мојом приврженошћу, узвратити на моје услуге мржњом, и одбити моје идеализовање са презрењем, а да ја ни на трен немам права да се жалим на тог анђела. Нити смем ни на час да прекинем да је обасипам свиме што би могла да презре. И буде ли сваки мој дан обележен неком жртвом за њу, ја и даље нећу, до дана када будем умро, отплатити бескрајни дуг који моја егзистенција дугује њој.“

То су, највољенија моја Адела, биле мисли и одлуке мога ума јуче у ово време. Данас су и даље исте. Само се сада са њима меша извесност среће - тако велике среће да не могу да мислим о њој а да не задрхтим, и једва да се усуђујем да верујем у то.

Онда је истина да ме волиш, Адела? Реци ми, могу ли да верујем у ту чаробну идеју? Зар не знаш да ћу бити луд од среће ако икада будем могао да проведем читав живот под твојим стопалима, сигуран да те чиним срећном као што сам и сâм срећан, сигуран да ме обожаваш као што ја обожавам тебе? Ох! Твоје писмо вратило ми је мир, твоје речи вечерас испуниле су ме срећом. Хиљаду пута хвала, Адела, вољени мој анђеле. Желео бих да могу да се бацитим пред тебе као пред божанство. Како си ме само усрећила! Adieu, adieu, провешћу веома срећну ноћ, сањајући о теби.

Лепо спавај, и дозволи свом мужу да ти украде дванаест пољубаца као што си му обећала, поред свих оних које још ниси обећала.

Јохан Кристоф Фридрих фон Шилер
(1759-1805)

За Шарлоту фон Ленгефелд
03. август 1789.

Да ли је то истина, најдража Лоте? Могу ли да се надам да ти је Каролина завирила у душу и одговорила ми у складу с оним што је унутра прочитала, а што ја нисам имао храбрости да признам? Ах, у какво се време за мене претворила тајна која ми тако дуго лежи на срцу, тајна коју сам, још откако сам те упознао, морао да скривам! У време док смо још живели заједно, често сам долазио до твојих врата са намером да ти све признам, али би ме храброст сваког пута издала. Сматрао сам да би ти у мојој жељи могла да назреш пуку себичност. Плашио сам се да марим само за своју срећу и та мисао ме је увек терала да одустанем. Да се којим случајем испоставило да ја за тебе нисам могао да постанем оно што си ти за мене, моја би патња унела немир у твоју душу и својом исповешћу бих само уништио дивну и танану хармонију пријатељства. Такође бих изгубио оно што сам до тада имао - твоју искрену сестринску наклоност. А она би наступили тренуци када би моја нада изнова живнула и кад би ми се чинило да је срећа коју бисмо једно другом могли да пружимо тако узвишена и племенита да би зарад ње вредело жртвовати све остало. Ти би могла да будеш срећна и без мене, али ја те свакако никад не бих учинио несрећном. То је био осећај који је бујао у мом срцу и на коме сам гајио своје наде. Ти би себе могла да поклониш и неком другом мушкарцу, али те нико не би волео потпуније и чистије од мене. Ником твоје срећа не би била и остала тако света. Читаво моје постојање, све што живи у мени, све што имам и све што јесам - све то, најдража моја, посвећујем теби и спреман сам да себе учиним још бољим и племенитијим да бих те постао још достојнији и да бих те још више усрећио. Племенитост душа је дивна и неуништива спона пријатељства и љубави. Наше пријатељство и наша љубав постају неуништиви и вечни попут осећања на којима смо их саздали. Зато те молим да ми

сад не затвориш своје срце и да допустиш својим осећањима да говоре сама за себе. Потврди ми наду коју је Каролина побудила у мом срцу. Реци ми да ћеш бити моја и да те моја срећа неће стајати ни најмање жртве. Ох, убеди ме у то једном речју. Наша срца су још одавно блиска. Допусти да тај један једини страни елемент који је досад постојао између нас ишчезне и да ништа, ништа више не наруши слободно сједињење наших душа. Збогом, најдража Лоте! Жудим за неким мирним блаженим часом када ћу моћи да ти предочим сва осећања која ми леже на души, која су у дугим годинама непрестане жудње представљала извор моје среће и моје патње... Немој оклевати да занавек одагнаш свој немир, а ја ћу сву срећу и сва животна задовољства без оклевања ставити у твоје руке... Збогом, најдража моје!

Пет сонета | Снежана Дубак

КАД ДАШЦИ ПРОЗБОРЕ

Уби ме пјесма, а без ње не живим,
лукаво дира па стихове ниже.
И саму себе у болима кривим,
када ми суза осољена стиже.

И како ноћас запету да ставим,
тачке ме крајње узеле на махе?
Како ћу, душо, себе да наставим,
и зарад тебе утишам уздахе?

А само на трен, пут мога свијета,
осјетих марте, полене цвијета.
Тихо ме дашци опраше без мјера

испрате даље пут божјих намјера,
онако сјетну, у крошњама раним,
само ме сраме да жену сахраним!

ВЈЕЧНИ ШАПАТ

Једно смо у друго упијали зјене,
по лицима миле ко баршуни меки.
Прогледале очи златом навезене,
бљештимо под сводом - своји а далеки.

Па земаљским зовом душа се смијеши,
и дарима жене послушност доноси.
Кроз љубав шапуће, зрела не гријеши,
преварено срце инатно се коси.

О, Божанска мајко, невидљиве руке!
Видала си ране, закидане струке,
и појила вјером, Сунце ће да гране.

Поб'једиће разум испод косе вране.
У њедра те бујна обухватам свога
да битишеш мирно покрај срца мога!

ПОДНО КАПКА

Хоћеш ли у оку да те вјечно скрасим,
подно овог капка умјестим те силно.
Ко зјеницу чувам и видове спасим
да музиком шапћеш предају умилно?

Твоја вишња снага припала је жени,
запосјела т'јело у тај часак тили,
јагодица лица стидно се црвени
одали нас дрхти. Што бисмо се крили?

Мисли ми се срамне око душе плеле
на исте се жеље узбуркане свеле,
па те ћутке зовем у тишине гласне.

Кад би ова зора ненадано пукла
из плаветног јутра све плаштове свукла
бујица би текла да никад не спласне.

РАСПЛЕТЕНЕ ГРИВЕ

Под бокором неба усред жутог класја,
расплетене гриве развигор таласа,
до глежњева малих шушти хаља б'јела,
у освиту јутра жеља је пон'јела.

Међ љетином родном за себе уздише,
сунцокрете златне опојно мирише,
чека зове срца, да га срећом пуне,
и никада више крајке не круне.

Из ведрине неба проклијали зраци,
угријали душу постиђени краци,
а појење птица крај ливаде цвјетне,

у магији јутра усхићено сретне.
Томе вишњем чуду тканом од љепоте,
даде живе виде, од себе их оте.

ВАНВРЕМЕНА

Ја ти ноћас пјесму ван времена пишем,
у вихору бића палим грумен жара,
па тишину нижем и стихом уздишем
да оставим сонет који вјечност ствара.

Ако живот крене да ломи и бије,
и бољкама преда нељубљено лице,
нек ти моја рима крај узглавља спије,
ова чедна нота задње пјесмарице.

О смарагду ока могу в'јенац сплести
и терцину жешћу до врхунца свести.
Не умире пјесник, то се кола крећу

на тренутке само са путање скрећу.
Сачуваћу јецај с дјевојачког моста
тамо гдје ми суза издајничка оста!

Снежана Дубак рођена је 1973. године на северу Црне Горе, у Иванграду (данашње Беране). Школовала се од косих и правих тек толико да постане једно писмено чељаде.

У раној, тек започетој младости створила је дом и живи срећна са својим момцима у Београду. Објавила је књигу поезије *Колијевка бескраја*, која је посвећена преминулим родитељима Вери и Гаврилу Јелић. У припреми је збирка сонета *Прековјечно* и роман *Мило име Милена*.

Критика

Сенке водиле | Александра Попов

Пише: Сања Живковић

Књига *Сенке водиле* Александре Попов представља изузетан преглед живота и дела шест жена великих руских писаца. Ана Достојевски, Софија Толстој, Надежда Манделштам, Јелена Булгаков, Вера Набоков и Наталија Солжењицин бивају приказане као хероине, заслужне за очување дела својих познатих мужева. Такође, у њему се могу сазнати и појединости из живота руских великана мало познатих јавности. Веродостојности доприноси чињеница да је у овом делу ауторка користила преко 800 библиографских јединица из дневника и мемоара.

Попова је сваку од поменутих жена испратила хронолошки, сагледавајући њихов живот пре, током и после смрти њихових познатих мужева. Такође, пре сваке приче налази се слика дате жене и синтагма или реченица која је најсвеобухватније описује. Тако је Ана Достојевски „Заштитница успомена“, где је директно подцртана њена доживотна тежња да очува не само дела свог мужа већ и све оно што је са њим проживела, као и да са његовог имена спере све негативне алузије; Софија Толстој означена као „неговатељица талента“ свој живот подредила је подршци Толстојевом раду и храбрила га да настави у моментима психичког растројства када је себе негирао као писца, али и када је одбацивао њену помоћ, она није одбацила могућност да по сваку цену очува његово стваралаштво; Надежда Манделштам, „сведокиња поезије“ Манделштама; јединство које је Вера остварила са Набоковим, а на којем су им завидели, осликано је синтагмама „двоје људи једна

сенка“; Булгаковљева Јелена означена је као „загонтена Маргарита“, јер је управо она послужила као узор за грађење лика хероине из романа; док је Наталија Солжењицин била толико блиска са делом свог спруга да ју је Попова прогласила „сестром његовог дела“. Оно што је свим овим женама заједничко је да су биле изразито образоване за време у којем су живеале, познавале су неколико језика и биле својим мужевима стенографи, критичари, главни очуваоци њихове књижевне заоставштине, а неке од њих, попут Ане Достојевски и Софије Толстој, и издавачи дела својих мужева. Такође, биле су остварене и као мајке, осим Надежде Манделштам, која због сиромаштва у којем је живеала са Осипом није смела о томе да размишља. Све оне су се са делима својих мужева среле пре него што су их упознале. Ана је читала као мала *Записе из мртвог дома*, Софија *Детињство* итд. Први сусрети или просидбе су им биле у вези са књижевношћу или политичким циљевима. Тако је Ану Достојевски запросио причајући јој сиже измишљеног романа у којем су они заправо били главни ликови, док је Толстој запросио Софију на исти начин како је то Љевин учинио са Кити. За Јелену је Булгаков извео перформанс када ју је упознао код заједничких пријатеља, а Надежда и Манделштам срели су се у стецишту уметника Хлам (Ћубре). Вера је Набокова срела на добротворном балу за руске мигранте, а Солжњецина привлачи њен политички став. Оно у чему су се разликовале био је однос који су мужевима имали према њима, те су Ана, Јелена и Наталија уживале велику подршку и поверење мужева, док га је Софија у једном трену изгубила, а Надежда га почиње уживати тек након тешке болести. Тако Ана постаје издавач Фјодорових дела и постаје успешна у пословном свету, Јелена помаже Булгакову у стварању појединих дела и у преговорима за послове, Вера прати Набокова на предавањима, помаже му при избору цитата за исте, носи торбу, наочаре, пише уместо њега јер је алергичан на креду, помаже му у препознавању лица и имена које је слабо памтио, а Наталија организује бројна кријумчарења мужевљеве архиве како би је спасила од власти и КГБ-а. Са друге стране, Софија бива Толстојев сарадник све док не дође до промене у погледу његове

религиозности. Наиме, он почиње веровати да све што имају треба да распродају јер је поседовање богатства велики грех, док Софија не жели да децу и њих остави на улици и тада почиње њихов сукоб, који ће кулминирати са појавом извесног Черткова, због кога чак Софија неће моћи да буде уз тешко оболелог Толстоја све док не падне у кому. Треба рећи да су Надежда, Јелена, Вера и Наталија са мужевима биле изложене великим политичким прогонима, што их неће спречити да храбро преносе забрањена дела, као што је Наталија урадила са Солжењициновим *Архипелагом гулаг* или да, попут Надежде Мандељштам, чувају дела не само у рукопису већ и у свести с обзиром на то да је она знала напамет све Осипове стихове. Њена свест била је најсигурније место за стихове против режима.

Неке од њих имају директне заслуге за поједина дела. Тако је Ана Достојевски, захваљујући брзом стенографисању, заслужна за опстанак ауторских права за *Коцкара* у рукама Достојевског, а заслужна је и за очување рукописа за *Младића* и *Зле духе*. Наиме, током једног путовања Фјодор заборавља кофер са рукописима и она се враћа по њега, проналази га и враћа у руке писца. Захваљујући Јелениним подстрецима Булгаков ће се вратити писању *Мајстора и Маргарите*, док ће Вера Набокова спречити да запали *Лолиту*.

На крају можемо рећи да обилује великим бројем података, али и анегдота што доприноси њеној занимљивости и одлична је за све оне који желе подробније да се обавесте не само о поменутиим женама већ и о писцима и њиховим делима.

Софија и Лав Толстој

У славу јавне речи

Човек и дело | Тихомир Петровић

Градска библиотека „Карло Бијелицки“, Сомбор, 2016.

Пише: Драган Радовић

Књига Човек и дело професора Тихомира Петровића може се посматрати најпре као збирка ауторових разноразних текстова, писаних различитим поводима, сакупљених са разних страна и из различитих времена, да би се скућиле између корица ове необичне књиге. Међутим, књига је у првом реду збирка текстова писаних у славу јавно изговорених речи посвећених људима, појавама и делима из оновременог свакодневља. Књига у највећем делу слави човечно у човеку и његову припадност друштву. Ова књига у први план ставља одговорност наступа у јавности, велича личне ставове, критичке мисли и промишљени исказ. У време када се пред публиком излази рутински, без озбиљних прирема, када се уместо осмишљених говора расипају тираде празнословља и фраза, ова књига је нека врста упутне и пригодне публикације која би требало да укаже на неопходност промишљеног и одговорног обраћања у јавности. Пригодни говори попут отварања манифестација, културних, спортских и политичких скупова, речи у славу значајних личности, поздравни говори, некролози, слова у част значајних јубилеја из историје, културе и из живота појединих угледних личности, прилике су да се говори смишљено и осмишљено, угодно и мудро, зрело и аргументовано.

Књига је делом и особен практикум о начину да се поштена и обавезна критичка реч мислећих људи артикулише и саопштава. У време духовне зачаурености, скрајнутости интелектуалаца са главних токова друштвених збивања, ретки су они који свој став износе смело, опором, грубо, али аргументовано, убедљиво, јасно и храбро. Тихомир Петровић свој интелектуални задатак озбиљно схвата. Он указује на дужност интелектуалаца да се супротставе малодушном и плашљивом прећуктивању или (што је опасније)

климоглавом и полтронском одобравању од медија наметаних доминирајућих ставова.

Књига је добрим делом и несвакидашња публикација о пријатељству, о враћању дугова пријатељима којих више нема, институцијама које су далеко, људима који су своје мале животе уградила у сећање оних који су коракнули мало даље у животу.

Као што је пажљив и марљив у одабиру пригодних речи, у осмишљавању исказаног и у налажењу мере, Тихомир Петровић је марљив и у организацији овог, садржајем и изразом, полифоног материјала.

Прво поглавље је нека врста ауторове легитимације. Његово животно опредељење је школа и школовање за школу. Подсетимо, Тихомир Петровић је један од истакнутијих познавалаца књижевности за децу и предавач на Педагошком факултету у Сомбору. Од текста о историји школе у његовом родном Бошњацу, прелази се на неколико есеја о различитим темама везаним за школу, школство, учитеље и учитељовање. Уз слављење позива и усхитних речи о лепоти бављења овим племенитим занимањем, Петровић, не штедећи знање, искуство и професорски строг позор, указује и на прегршт слабости у области која се данас, као и све што се тиче духа, ставља на маргине друштвеног и економског напредовања.

Наредна поглавља са насловима „Друштво“ и „Критика“ заправо су серије критичких колумни које је, о појавама и (претежно) аномалијама у друштву, уочио и жигосао наш аутор. Његови ставови нису из реда оних најчешћих новинарских и публицистичких навијачких или пашквилних једнобојних коментара. Напротив, овде се ради о аргументованим, критичким и горким опаскама посматрача који не припада ниједној струји и не износи ничије до своје ставове.

Трећи, условном поделом одређен, круг тема везан је за личности и пригодне говоре које је аутор различитим поводима бележио и изговарао. Ту је аутору дата могућност да отопли ону хладну и објективну професорску реч. Излагања и написе аутор је лирски обојио, топлином зачинио, поетиком речи засладио, тако да

се може закључити да је он од личности о којима је писао, направио својеврсне поетске ликове који подједнако трају у историји књижевности, завичајној историји, сећању породице, али и у овим топлим записима и натписима.

Оно што смо у уводу наше белешке написали и што се говори о потреби одговорног и савесног приступа јавној речи, управо је „практично“ показано у завршном поглављу. Пригодни јавни говори су „озбиљно“ припремани, ако „озбиљно“ за овај контекст није неозбиљна реч. То су аргументовани, раскошном реченицом и бираним речима уобличена слова која одјекују као звона манастирска, као цвркути славуја, као мелодија умилног гласа.

Није ретка појава да се текстови интелектуалаца и научних радника који излазе из оквира њихових стручних опредељења сакупљају у публикације оваквог карактера. Међутим, ова књига ваља да послужи као остварење у славу одговорне и неопходне јавно изговорене речи интелектуалаца који би требало да буду нека врста пробног камена за све оне који, по природи обавеза и површном схватању посла, истрчавају у јавност са неосмишљеним, недомишљеним и себи довољним испразностима и празнословљима. А тога има на претек.

Преведена поезија | Данијела Марковић

Роберт Фрост

ПРЕДАХ У ШУМИ ВЕЧЕРИ СНЕЖНЕ

Чија је шума, мислим да знам.
Далеко у селу он живи, сам;
да овде дремам неће ни знати,
док шумом снежни промичу сати.

Мој коњић своје чуђење скрива
што ту смо стали, без створа живâ,
између шуме и воде смрзле,
најцрње ноћи године мрзле.

Да прапорцима зазвони, хита,
да није грешка, као да пита.
И док у ноћи прапорци брује,
на поветарцу пахуље хује.

Шума је дивна, дубока, хладна,
ал' обећаног душа је гладна:
да пређе цео пут пре уснућа,
да пређе цео пут пре уснућа.

Роберт Фрост

НЕПРЕЂЕНИ ПУТ

Два пута секу јесењу шуму,
ал' не може се ићи низ два
у исто време, имам на уму.
Погледом лутам ка оном друму
који се губи у травама.

Па се одлучих да кренем другим,

јер, чинило се да тај је прави;
једнако он је опкољен дугим
шипражјем, њиме да не заблудим,
као ни првим, у густој трави.

Тог ме је јутра одлука звала:
да другим путем окушам срећу;
и на тај први нога би стала,
само кад не би већ сада знала
да никада се вратити нећу!

Будућност сетне не виде очи,
ни на два друма сећање:
тај ређи, којим стопало крочи
и истоветан којег прескочи.
- Отуд другачије било је све!

Томас Харди **БОЖИЋНА ПРИЧА О ДУХОВИМА**

Јужно од границе, сред далеког Дурбана,
Лежи твој земљак - војник који труне.
Згрчене су му трошне кости,
И на поветарцу му збуњена сен јауче
Ноћима да засени сјајну звезду: „Хтео бих знати
Од кога и када је сверадосни Закон
Љубави, дат нам од Разапетог,
Укинут и одбачен?

И која логика или истина се пројављују
У супротстављању „лета Господњег“ годинама?
Близу две хиљаде проживљених до сада пројурише,
Још увек ишчекујући Сврху због које је Он умро.“

Марк Странд КРЕТАЊЕ

У простору
сам одсуство
простора.
Увек
је тако.
Где год да сам
увек сам оно што недостаје.

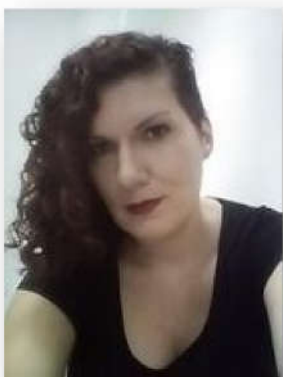
Кад ходам
раздвајам ваздух
и увек се
ваздух помера
да попуни празнину
које је тело оставило.

Сви имамо разлоге
кретања.
Ја се крећем
да бих поправио ствари.

Рајнер Марија Рилке ОПЕТ И ИЗНОВА

Опет и изнова, колико год нам били знани пејсажи љубави
и ондашња малена црквена порта, са њеним жалостивим
именима,
и застрашујуће нем амбис у који остали
пропадну: опет и изнова нас двоје ходимо заједно
под сеном прастарих стабала, лежећи опет и изнова
међу цветовима, лицем у лице небу.

• Све песме с енглеског препевала Данијела Марковић

Данијела Марковић рођена је 1978. у Требињу. Већ две и по деценије живи и ради у Београду. По образовању правник, писањем се бави од средњошколских дана.

Поезију је објављивала у зборницима песама књижевних клубова *Момчило Настасијевић* из Горњег Милановца и *Мирослав Мика Антић* из Инђије (2008), као и у билтену *Острог* и збирци *Радуј се Василије Свети* (чији је била и уредник, 2009), обоје у издању Цркве

Светог Василија Острошког из Новог Београда.

Поред поезије, коју пише и преводи са енглеског језика, аутор је већине путописних текстова о Србији у монографији *This Way Serbia*, која је изашла 2006. године у српском и енглеском издању. Теолошке текстове је објављивала у теолошком часопису *Прволик*, од 2008-2010. године.

Аутор је два романа (*Тело, Најлепши син Италије*), једне драме (*Пертапио и Ерида*) и прозно-лирског дела *Писма из нутрине*, који су још увек необјављени.

Цитати

® Никада тачно не знамо колико места заузимамо у животу других. Праведно је и да останемо у тој неизвесности. (*Верност*, Стефано Цеки)

® Уметност, чак и она трагична, заправо је прича о срећи постојања. (*Верност*, Стефано Цеки)

® Када љубав постане центар и смисао живота, она и разори тај живот. Живот је нешто много више од љубави. (*Верност*, Стефано Цеки)

® Ко жели да мења свет тај не живи него се бави припремама за живот: то је стална, необјашњива припрема. Не живи се од хлеба, већ од идеала који су већи од океана. Жртвујемо се да бисмо створили нови свет који постоји у нашој глави. Не знамо другачије и нисмо у стању да научимо нешто друго, већ настављамо... (*Верност*, Стефано Цеки)

® Жена коју сам волео постала је дух. Ја сам место њених приказа. (*Љубавници, диносауруси и утваре*, А. Б. Касерес)

® Троуглови не функционишу чак ни у пријатељству. (*И ово ће проћи*, Милена Бускетс)

® Ако волиш људе, немогуће је да не волиш псе. (*И ово ће проћи*, Милена Бускетс)

® У љубавној причи нема враћања. Веза је увек једносмерна улица. (*И ово ће проћи*, Милена Бускетс)

® И вук има тренутке слабости, у којима стане на страну јагњета, па помисли: Дај Боже, да побегне! (*Љубавници, диносауруси и утваре*, А. Б. Касерес)

® Живот није џентлмен, мораш сама себи отворити врата. (*Маскарада*, Биљана Лукић)

Припремила: Сања Живковић

Одломак из романа *Сиктер* | Душан Ђорђевић

БЛАГОДАТАН ОГАЊ

Стеван је наследио све добре особине од оца, а лоше запретао у дубини гена. По изричитој жељи оца Мијајила са браћом Ристом и Тодором отишао је на хаџилук у Јерусалим у посети Светом гробу. Своје путописе описао је радозналим младим чорбацијама за кесу ситног арнаутског дувана.

„Ноге нам отпадоше па отекоше док смо чекали да се из Светог гроба појави благодатан огањ. На гужву, стајање на једној ноzi, вику Арапа и лупу бубњева заборавио сам размишљањима о браћи недостојним да понесу звање хаџија и крену да увећавање породичног иметка у будућности деле на три дела. Риста се у очекивању те светлости тресао од узбуђења као невеста прве ноћи пред младожењом. Нешто је неразговорно мумлао, крстио се, љубио зид цркве и почео да непрестано виче: „Господе, помилуј! Господе, помилуј!“ Да га не знам као шарено јаје па да поверујем да ће Господ да га помилује. Тодору је отац, име Мане, променио на дан одавања годишњег помена мајци Тодори и тиме га урекао, стајао у углу и причао са неким старцем Грком, монахом са Свете Горе. Шта је причао старцу тада нисам знао, али сам видео како му се лице изоблило и претворило у сотону. Из предвиђања и нагађања будућих дешавања пренула ме је галама и појава благодатног огња. Риста је притрчао са упаљеним свећама и љубећи ме у образе ускликнуо:

- Бате, Господ наш послао нам је благодат, више нам Мијајило ништа не може. Има ко да нас чува од ђавола.

Поче да се умива оним пламеном и уплаши ме, те некако утекох из цркве, кроз гужву, на ваздух. Заборавих на Тодора и сетих се да је и он пошао са нама кад се окуписмо да кренемо натраг. Риста га држаше испод пазуха и плачно збореше:

- Нешто га порази, испадоше му свеће из руку и не запалише се божанском светлшћу. Бате, имаћемо муку с њим. Само прича једно те исто: „Старац Грк, монах са Свете Горе, кад му рекох за

Мијајила расплака се и уми ме сузама. Очита ми молитву и рече да узмем слободно причест јер сам се већ представио Господу. Што пре, виче, да заузмеш најбоље место у његовом врту. Да заденеш дудук о појас, овце да чуваш. Шта да радимо, бате?

- Оно што треба, да га представљеног причестимо и заденемо му дудук?

- Ја се у те работе не мешам, умам да окупам, обучем, исплачем, одржим слово, чувам преко ноћи, носим на рукама... - поче да врда.

- Кукавица си, Ристо, био и остао, ниси син Мијајилов. Свиња те је очешала о камен - плунух га у чело.

- Кукавица пишталица, бате, која нађе место у орах, а после се пресели под стреху куће. Нисам толика будала колико мислиш. Спреман сам на све, од ништа да направим свашта - као да доби снагу од благодатног огња.

- Кукавица пишталица се не убија, донеће несрећу унесрећенима. Она воли да се занесе у кукању под туђим прозором и упадне у чељусти мачака које је у сласт поједу - спремно сам му наговестио нови почетак.

- Нека је по Божјем закону и Мијајиловом вакату. Што се мора десити, десиће се - одбруси ми..

Риста се удаљи за три коњске дужине иза мене и тако дојаха до Врања. Тодора причестих уз пут у једном кланцу.

- Трк, Тодоре, Господ те зове - раздрах се. Тодор се сурва низ литицу, по Божјој и породичној вољи.

Кад се вратио са хаџилука, Стеван сав срећан због просветљења брата Тодора, наставио је да увећава имање, да број њива и винограда пребројава на бројаници, да се дружи са Турцима и да тргује по Солуну и Стамболу.

- Чивчије треба да посматрам очевим очима. „Животиње су то, синко, из којих треба да извучеш највише што можеш. Корбач не испуштај из руку, ако га не употребиш један дан неће ценити ни твој ни свој живот. Једино пази да се не умориш од замахивања, промени руку повремено“, учио ме је и научио.

Све је било потаман на њему, само што још веру није променио. Једино га је нервирао брат Риста, који се изметнуо на мајку, уста није отварао, радио по цео дан у дућану, штедео, купио нови. Интересовала га је само трговина ужаријом. Смрдео је на прашину конопље коју никад није могао да отресе нити искашља. Од трговине и зарађених пара у Солуну купио је најбоље њиве и винограде. Био је претња фамилијарном трајању, радом је све више увећавао своје богатство. Стевана је доводило до беса Ристино устајање у четири и одлажење на починак у једанаест увече поред отворених тефтера, препуних рачуна на којима је увек на крају стајао знак плус.

- Ради у дућан, па оседла коња и узјаше. Онако црномањаст, ушиљених бркова, увек у покрету - одвратан је. Наврати у Рашку, да види винограде и одлази путем према Ђуковцу. Морава бистра, њиве, чивчије, све у недоглед. Извади тефтер, записује. Више сабира него што одузима. Чије? Да Мијајило ово види преврнуо би се у гробу. Тако се не стиче, Ристо, тако се не увећава имање и богатство! Радом се ништа не постиже, бато, само готова болест! - сиктао је Стеван.

Да га не би из нехата убио, одлучио је да поделе имовину и одеље се. Ристи је дао његова два локала и запечаћену претњу у тајни свилоног гајтана, а за себи задржао све остало: имање, сандуке злата, магацине и магацине јер се сматрао аутентичним Мијајиловим наследником.

- Мијајилу би овако било најмилије - записао је турски кадија при подели.

Риста се људски побунио, затражио своје зарађено имање, али пошто је пре времена уплатио дажбине царевини као одговоран човек одлежао је неколико седмица у казамату у Скопљу и вратио се као нов - послушан, миран, стрпљив, с довољном дозом страха.

Риста „Црно око“, како су га називале богате врањске удаваче, затворен у дућанима до касно у ноћ сабирао је и одузимао, али никад више у плусу није био.

- Зноји се и уздише, тако му доделиле суђенице, а испоручиле му добитак преко брата Стевана - равнодушно се говорило по вароши.

- Море, да је од камена пукао би. Ово је чудо, очима људским невиђено - окретали су главом, с неверицом, малобројни.

Када је почела изградња градске цркве Свете Тројице, Стеван је говорио народу да је то бацање народних пара.

- Ваше паре никад не бих уложио у изградњу цркве, већ у нове њиве и винограде да имате где да радите - убеђивао је Стеван самог себе, купујући сиротињу.

Кесе је зашио, а сандуке замандалио тешким катанцима.

Сиротиња је била равнодушна, паре су давале хаџије, а они снагу до изнемоглости због ината према Турцима, потурчењацима и Арнаутима, само да се огласе звона и загорчају им клањање.

Риста је био један од иницијатора да се сакупи новац и сагради црква. Варошане је убеђивао да свако да колико може, а ко не може да се лати посла.

Под Хусеином, сином и наследником Мехмед-паше, хришћанска општина је 1842. године приступила изградњи цркве што јој је било допуштено султановим ферманом. Засветлела је православна богомоља чији је први владика био Јосиф, неки Грк из Скопља, који је вршио службу на турском и којег је народ из милоште назвао Арапин-бег. Када нешто засветли, од тога може да се ослепи, мислио је Дели Агуш - зулумћар који је окупио потурчењаке и Арнауте, добио подршку од Стевана и њему сличних и почео да руши цркву надошлим бесом.

Искористио је Арнауте, незадовољне и због војне обавезе којој су подлегали, побунио их, те су се упустили у пљачкање хришћанских кућа и запалили цркву. Побеснели Арнаути, попели су се на изидане зидове и почели да ломе летве и бацају греде кад је из ведре неба усред дана синула муња и настао прасак од чије силине је један потурчењак пао и погинуо. Остали потурчењаци и Арнаути дигоше главе к небу и видевши крваву звезду и полумесец побегоше главом без обзира. Дели Агуш је ушао у цркву и куршумом погодио Христа у ореол на крсту који је био осликан на олтару.

- После каурског Бога на реду је његов слуга, крмак Хусеин - с напуњеном кубуром Дели Агуш се упути конаку у центар вароши.

Хусеин-паша и сам некада у младости зулумћар, насетио је неподмазан габров колац и с Ристом и осталим првацима побегао у Велес. Није прошло много времена, Арнаути из околних села су се вратили, порушили темеље и запалили цркву. Сунце је пржило и пробијало фесове кад је однекуд наишао силан ветар и запретио да пожар усмери према околним турским кућама. Потурчењаци као нижи слој морали су да пожар гасе дуго и пажљиво пишањем из бешика које су се непрестано пуниле од надолазећег страха.

Времена су се мењала као и годишња доба, па је Хусеин-паша уз помоћ врањских чорбаџија добио дозволу из Стамбола и стајаћу војску из Македоније на челу са Омер пашом да би у вароши повратио пређашње стање. Зулумћар Дели Агуш је ухваћен, набијен за пример на колац, премазан свињском машћу, потурчењаци су протерани преко Мораве, а Арнаути у села око Пољанице и Масурице.

Стевана и још пет врањских хаџија паша је осудио на смрт уједом змија отровница, за ову прилику наручених из херцеговачких брда. За сваког хаџију било је наручено сто језика који су палацали незајажљиво. Извршење је, ферманом из Стамбола, одложено за недељу дана када је стигло и помиловање пошто су морали да предају оковане сандуке са златом. Стевану је остало огромно имање, али губитак свега оног што је Мијајило почео да сакупља од Косова наовамо, а он наставио, није могао да преболи.

Нервирало га је што је Врање 1858. године било седиште мудира који је био потчињен призренском паши и имало је у 14 махала, поред 1000 хришћанских кућа, 600 албанско-муслиманских и 50 циганских породица. По процени број становника Врања достигао је 8000; имало је врло развијену трговину конопљом и снабдевало је ширу околину артиклима увезеним из Београда, Сереса и Солуна.

- Ух, боље је кад су Турци већина. Мада нисам умео да играм на два дуката у један видљив и други невидљив џеп. Мртвог Дели Агуша пробо сам сто пута анџаром. Једва су ме одвојили крвавог до

ушију. Ја ли, бре, волим Турчина? Не волим никог кад је у питању интерес! Не треба ми живот позлаћен живот, већ златан! - тресао се као лозов прут од беса.

По вароши су, чорбације „побегуље“, како их је називао, испредале разне приче о рушењу цркве, а углавном се све сводило ко је и колико опљачкан. Реским гласовима налик тоновима шупељке уз добошарско понављање хтели су да докажу себи да су били богатији од паше за по сандук злата.

Црвено, задригло Стеваново лице одједном се изобличило црним наличјем живота, да би на Судњем дану пожутело као пресушен лист дувана. Позвао је сина Мијајила да га још једном осмотри, загледа, спреда и изнутра. Уздахнуо је дубоко, ваздух му се задржавао у грлу, осећао је да ће препући не од освете паше и врањских чорбација већ због сина кога је описао једном речју: „Грешка!“ Најурио га је из себе, испружио се на душецима, прекрстио руке преко груди и затворио очи. Причао је сам са собом, као да се исповедао ветру који ће његово име одувати у брзи заборав.

„Махмут-бег, беше, власник земље поред Мораве на коју бациш камен и никне лубеница, школован и за разлику од других довољно бистар да никад јавно не покаже колико тајно мрзи ђауре. Звао ме је да понуди да се склоним у његовом конаку за госте док прође злокобно арнаутско арлаукање праћено олаким потезањем ножа и кубуре. Боже, који те нема, знаш ли да не може очима да ме гледа. Нисам толика будала, па да не знам шта ваља чинити. Отишао сам да се захвалим на понуди, без обзира на предосећање да је за све, а посебно за мене, најбоље да сам слободан везаног језика у неразмрсив чвор. Нисам хтео да ми Турчад дотура храну пред вратима као псу џукели. Човек џукела, мора да има достојанства за дела или недеља јер их треба уоквирити у рам времена и места дешавања. Треба им дати упечатљив утисак, попрскати жртвеном крвљу, утиснути жиг силе у срж костију јер ту се најбоље осећа и памти. Тиме ће добити на значају, важности, и нечовечно постати човечно и обрнуто, све озакоњено пашиним ферманом, а морално, окађено црквеним: „Амин, Боже дај.“

И тај Махмуд-бег кога је султан примао на двору, ништа му не вреди, конак, харем, све његове зграде, све некако просто, обично, разбацано у великом дворишту пуном лијандера и шимшира. Алах му дао турску памет, али не и моћ. Може само да плаћа, а да наплати не. Поседује углед, али не и паре. Углед без пара је као свиња без сланине. Изазива дивљење и кратко траје. Са таквим Турцима зна се како треба, понизити се и наплатити до последње златне меџедије, али са онима који играју на силу, а не на памет, биће тешко.

Намерно сам отишао наоружан до зуба. Не због Арнаута, њих се нисам бојао. Зар кумашина да се бојим, са којима водимо жедне преко реке у уносној трговини око куповине и препродаје ситно резаног дувана? Да се бојим побегао бих као многе врањске чорбације. Чим је пукла прва пушка напунили су гаће. Слизали се с пашом, сада морају да лижу његове лојане трагове, пуне са обећањима, а без опипљивих дела. Оставили куће и радње које ће бити претресене и истресене. Кад се врате боловаће за отетим, мрзиће ме јер сам способнији за живот у суровим условима који намеће судбина.

Од бега сам хтео да потврди своје мишљење о мени, да ђаур Стеван, „пијаница, лажов и варалица“, има два лица и да оно које се не види, а осећа тера га да клања и више него је потребно. Да му је више књига Мухамедова у руке него кубура и анџар.

Дошао сам, у горњем делу вароши, до уске кривудаве улице, налик глисти после кише, насупрот које је текао поточић као откачен и бачен из оближњих брда. Наишао на велику дрвену капију отворену у каменом зиду високу да је могао човек на коњу кроз њу да прође. Нашао се у великом ограђеном дворишту, које је чинило први део имања.

Са леве стране, пружале су се штале и дворишне зграде, а са десне малом калдрмисаном стазом стизало до конака подигнутог неколико степеника изнад нивоа дворишта. Конак за госте, састојао се од две собе у приземљу у чијем је продужетку била просторија која је служила као привремена штала за гостинске коње. Већи део дворишта заузимала је башта ограђена кољем и украшена дрвеним

летвама, уздигнутим за висину стопала изнад земље. Гвожђе које је висило са дрвоног решеткастог крова било је доброг квалитета, али сама башта је подсећала на нераскрчено шипражје. Било је ту свакакве воћке и цвећа, без реда и укуса.

Други део куће - харем, отворан је само за рођаке, неколико блиских пријатеља и хоџу, учитеља деце. У њега се улазило кроз дрвену капију пробијену у зиду која га је раздвајала од конака, а састојао се од неколико соба у приземљу, са излазом на још једну башту, што је све било засвођено ниским и повијеним кровом. Главна соба конака имала је три мала прозора, више од пола метра изнад земље, која су некада пропуштала светло кроз масни папир, али је сада кроз њих ваздух обилније допирао јер су прозори углавном висили у тракама. Са спољне стране постојали су капци, који нису добро дихтовали, али су били корисни јер су ноћу штитили од оштрог, свежег ваздуха. Испред врата било је остављено, за једно стопало, земљаног пода у виду предсобља у коме се остављају ципеле и чизме; а остатак собе се састојао од пода, подигнутог за око две песнице, покривеног похабаном поњавом. На једном зиду постојао је ред клинова на којима су били држачи за пиштоље, узде и сличне ствари; а изнад њих су се налазили ормани са катанцима: Поред свега наведеног, у соби су била и два јастука која су служила да гости ослоне леђа док седе на поду.

Враћајући се од Махмуд-бега, одлучио сам да са његовим старијим сином, младим Мустафом-бегом и субашом одем у обилазак вароши и видим новосаграђену цркву, за коју да паша није дао позамашан прилог никад не би била саграђена. Лакнуло ми је кад сам видео ко колико даје. Да ме не куну док међусобно шапућу, тешка срца одлучио сам да дам старог једнорогог овна, више шугавог него здравог.

Узаднули смо кубуре за појасеве, и узевши по чибук за сваког, вукли се безвољно уским путићем ка центру вароши. Преко ниских кровова кућа видели су се нови зидови од сјајног камена још увек окружени скелама. Црква је, инатећи се свима, надилазила својом висином сва околна минарета.

Док сам се загледао у њу учинило ми се да се затресла. Протрљао сам очи, али затресла се поново; у следећем тренутку скеле су попустиле и горњи део зграде срушио се на земљу подижући облак дима, док су се из шкрипе и ломљаве дрвета чули дивљи узвици мојих кумашина.

Помислио сам да се озбиљна несрећа десила и потрчао сам напред улетивши кроз капију у порту цркве. Са мном и Мустафа-бег и субаша. Дочекали су ме кумашини правдајући се да је Алах највећи. Насмејао сам се и умирио их. Уместо осакаћених или преплашених Арнаута гомила њих, око три стотине била је окупљена на малом простору; неки су, користећи кочеве са скеле као брвно за разбијање, живахно ударали по стубовима како би што пре пао кров, други су, по опадању дрвенарије и оплате, извалчили ексере, шиљке и комаде олова за потребе изливања метака, или су чуковима, лозовима и калаузом радили на уништавању цркве.

Док су рушили и цијукали као пацови од радости, са стране, неколицина њих заносно је свирала на шаргији и певала заносне верске песме, о победи који обезбеђује централно место у џенету.

Посматрао сам моје кумашине који су пишали по икони Свете Тројице коју су наместили на ниски део порушеног зида, ветру у леђа. Џаба су се окретали у круг, млаз мокраће враћао им се право у лице. Храпавим језиком брисали су испуцале усне, псујући све живо и мртво хришћанско, неверничко. Кад су ме угледали вешто су се осмехнули, што ми је потврдило да никаква побуна и мржња према ђаурима не може да помути наше послове који су били јачи од вере и невере. Било ми је жао рушења цркве, али не претерано јер сам осетио да после тога следи пљачка српских кућа и продавница што ће ојачати њихов џеп приликом наше трговине. Једно време плаћаће редовно што је добар знак за увећање мог ћемера“.

Стевану нису помогле нити прекрштене руке нити затворене очи. Да би умро морао је да се помучи, јер није имао храбрости да дигне руку на себе. Тек када је залегао у постељу са отвореним очима легао је у гроб. Све се то прво развукло, а одједном брзо издешавало у некрштеним данима по Божићу, да није било довољно

људи да га окупају, а камоли исплачу. Заборавили су и лавор са водом испод астала да оставе, па су се људи с правом бојали да се не повампери. Иза себе оставио је сина јединца Мијајила, који није имао наслеђени породичан ген да се брине о кући и имању.

Енеини дамари

Пише: Енеа Хотић

Дамари

- © Држимо до квалитета срце и ја. Упражњавамо само праву правцату Љубав.
- © Предлажем да све своје крајеве увежемо у један лијеп и добар почетак!
- © Скриј ме у медаљон свога срца!
- © Ти си мој комадић среће. Без њега би Срећа била окрњена.
- © Не знам да ли да се хвалим Тобом и шепурим околу или да се сваки дан (за)хваљујем Животу што ми Те послао.
- © Да ли да Те грлим или да Ти хрлим? Исто ми је. "Не гине ми", како се то у народу каже, Твој загрљај!
- © Луч Твоје љубави држи ме на овом свијету. Мало ли је?
- © Носим те смјело кроз нови дан баш као орден на грудима!
- © Пре(о)вела бих Те, не, не жедног преко воде, него напојеног мноме кроз Живот!
- © Желим да мој загрљај за Тебе буде широк, топао и једино што желиш поново да желиш.

- © Да јутро умије говорити, приповиједало би дану златне приче о Нама огрнуте сомотним плаштом ноћи!
- © Ја Теби љубави ,Ти мени Љубави! Е, то је повлађивање Срца!
- © У Љубави су вееееелике очи. Страх нека мирно прошета. Кад вам кажем.
- © Бићу Ти меки длан на уморно чело!
- © Писати и дисати Те. Не смије се другачије док воли се.
- © У мом животу нема ничег тако једноставног, а тако пријеко потребног попут Твоје љубави!
- © Ти си моја душа, смирај, немир, вулкан страсти и ерупција Љубави, топле, непатворене, кристалне.
- © Да очи могу да ткају нити Наших погледа, настао би најмекши,најљубавнији ћилим на свијету!
- © Сви моји летови Твоме југу хрле!
Знам ја шта је моја снага - два ока Твоја... драга, блага.
- © Само да Ти кажем да си одавно прерастао моје версе и досегао Нас.
- © Ти си моје перо, моја ријеч и моја молитва.

Трагови времена

- © Лепршавост је често параван за много озбиљније ствари.
- © Нека Те не завара лелујавост мојих мисли на Твоме вјетру.
- © Чувај одраз дјетета на узбурканој површини ријекешто се Живот зове.
- © Наклоност нечије душе није резултат борбе, зато се никад не борим јер борба то не може дати.

Саджај

Уместо уводне речи	5
СЕПТЕМБАР	5
Песме о септембру	6
Стеван Раичковић	6
Вито Николић	6
Заборављени песници Србољуб Митић	7
Биографија	7
Факсимил писма	10
ТУЖНА ПЕСМА	11
НОЋНИК	11
ВОДА	12
НАЋВЕ	13
Звездана Крстић ПЕСМА СРБОЉУБУ МИТИЋУ	14
Три песме Андријана Митровић	15
ТОЧАК ЖИВОТА И СМРТИ	15
ПУКОТИНЕ	16
СНАГА	17
Поетски времеплов	18
Стефан Маларме	18
Душан Матић	18
Гојко Ђого	19
Јехуда Амихај	20
Пабло Неруда	20
Јарослав Сајферт	21
Бранислав Перовић	22
Слободан Ракитић	23
Милан Ненадић	24
Чему се смеје Ђоконда Невена Лишанин	25
Три песме и прича Ненад Живковић	27
СМРТ ПОСЛЕДЊЕГ БОЕМА	27

Е, МОЈ ГЕТЕ	28
ТАЈНА.....	28
КАВЕЗ.....	29
Ђурин кутак.....	32
Гордана Малетић АБИСИНСКА ТОРТА	32
Збирка кратких прича.....	34
ИГРА.....	34
ДРАМА У ПАРКУ.....	35
ОДЛАЗАК.....	35
Доситеју у славу Ђура Шефер Сремац	36
ДОСИТЕЈЕВА ТОРБИЦА	36
ОН ЈЕ ЉУБИО СВОЈ РОД.....	37
ЗМИЈА И ЧОВЕК	38
ДВА ЈАРЦА.....	40
Епиграми Даница Машић.....	41
ПЛАГИЈАТ.....	41
ЗАПРАШИВАЊЕ	41
КРАЋИ ПУТ.....	41
НИШТА ОД ЕУ	41
БЕЗБЕДНОСТ	41
НАЋИ ЋЕ СЕ	42
САМО НА РЕЧИМА.....	42
ВАРКА.....	42
НОВА ДАМА.....	42
УЛАЗАК У ЕУ	42
ГЛАС НАРОДА	42
ВРЕДНОВАЊЕ.....	43
БИТАН УСЛОВ	43
ПОШТОВАЊЕ.....	43
ПРАВОСЛАВЉЕ.....	43
НАЈСЛАЂИ ДЕО.....	43
ЛИПШИ МАГО	43
ВРЕДНОСТ	44
ГЛАВНА МАНА.....	44

КАМУФЛАЖА	44
ДОБРОТВОРИ	44
ЗАКУЛИСНЕ РАДЊЕ	44
ИЗГУБЉЕНИ	44
ДУШЕБРИЖНИЦИ	45
РЕШАВАЊЕ ГЛАДИ	45
Поема Маријана Соломко	46
КАД СЕ ПОЉЕ ВИНЕ У НЕБЕСА	46
КАК ПОЛЕ СТАНОВИЛОСЬ НЕБОМ	49
Песме за децу Снежана Црногорчевић	54
ЉУБАВНА ВАРАКА	54
ВАСПИТАЧИ МАЛО ЈАЧИ	55
ОСЕЋАЊА	55
ЛЕПА РЕЧ ГВОЗДЕНА ВРАТА ОТВАРА	56
Есеј Ана Марић Стевановић	57
Сиже	57
Фабула	57
Композиција	58
<i>Доминантне теме и поступци</i>	59
Феминистички поступак романа	59
Психоанализа – наука или фикција	59
Историјски контекст, Холокауст у Бабјем Јару	61
Тема јеврејства	62
Бели хотел и друга уметничка дела	63
Мотиви и симболи	64
Снови и прекогниција	66
Роман у наставцима Ђуро Маричић	69
9. КОД ДЈЕДА И БАКЕ	69
10. ДИВЉИ ЗЕЦ	71
Даме пишу поезију	74
ПИСМО АДАМУ	74
ГЛАД ЗА КРВЉУ	76
У НОЋИ ПУНОГ МЈЕСЕЦА	77
ЛЕНКА ЋЕ УМРЕТИ	78

КЛУПКО.....	79
ПЕСМАМА ТВОЈИМ У ПОХОДЕ	79
ЖАО МИ ИХ.....	80
ПРАВДА УВЕК ИМА БЕЗАНЕ ОЧИ.....	80
ТУГА.....	82
Љубавна писма великана.....	83
Виктор Иго	83
Јохан Кристоф Фридрих фон Шилер.....	85
Пет сонета Снежана Дубак.....	87
КАД ДАШЦИ ПРОЗБОРЕ.....	87
ВЈЕЧНИ ШАПАТ	87
ПОДНО КАПКА.....	88
РАСПЛЕТЕНЕ ГРИВЕ.....	89
ВАНВРЕМЕНА.....	89
Критика.....	91
У славу јавне речи.....	94
Преведена поезија Данијела Марковић.....	97
Роберт Фрост.....	97
Роберт Фрост.....	97
Томас Харди.....	98
Марк Странд.....	99
Рајнер Марија Рилке	99
Цитати.....	101
Одломак из романа <i>Сиктер</i> Душан Ђорђевић	102
БЛАГОДАТАН ОГАЊ.....	102
Енеини дамари	112
Дамари	112
Трагови времена.....	114

Пишите за Суштину поетике

1. Своје радове шаљите у једном word документу
2. Е-mail за ваше радове poetryaz@hotmail.com
3. У тексту обавезно ставите своје име, годину рођења и свој е-mail
4. Документ означите својим именом и формом текста који шаљете (песме, прича, афоризми, есеј...)
5. Прозне радове слати у формату до 12 000 карактера, величина фонта 12 и проред 1
6. Радове слати од 10. до 28. у месецу
7. По правилнику Суштине поетике плаћање хонорара није предвиђено

www.knjizevnicasopis.com

poetryaz@hotmail.com

Народна библиотека Србије
ISSN 2334-9417
COBISS.SR-ID 204386828

Суштина поезике

КЊИЖЕВНИ ЧАСОПИС